

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

ŠTEV.—No. 703.

CHICAGO, ILL., 3. marca (March 3rd), 1921.

LETO—VOL. XVI.

Upravništvo (Office) 5639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

NAŠA REKONSTRUKCIJA.

Navadili smo se besede "rekonstrukcija", kajti ponavljajo od premirja sem dan za dnevom državni, ekonomski in politiki vsepovsod. Svetovna vojna je vplivala destruktivno na družabne razmere. Ni zadela samo kapitalističnega ustroja družbe, katerega je vojna najbolj razmajala, ampak vplivala je tudi na vse politične stranke in tudi na razne religije, dasiravno "niso od tega sveta".

Eno najmočnejših mednarodnih gibanj je danes vsekakor socialistično gibanje. Vojna ni šla preko našega gibanja neopaženo pač pa je zarezala globoke vrzeli v naše vrste; ni jih skrčila, ampak razdvojila nas je, naše število pa je večje, kot kedaj poprej. Treba ga bo konsolidirati, naše vrste tesnejše združiti in najti pota za sporazume med vsemi tistimi elementi, ki so za socializem, za socialistično preustrojitev družbe. To zблиžanje pride, ker mora priti. Morda še ne jutri, morda niti čez eno leto, ampak sigurni smo, da pride. Zahteva ga naša rekonstrukcija, zahteva ga naša evolucija.

Organizem kapitalistične družbe se bori, da se utrdi, da se ohrani pri življenju. Zato govori o rekonstrukciji. Pri tem pa gradi nove bojne ladje, jača armade in dela nove načrte za nove vojne. Kapitalizem umira in nobena rekonstrukcija ga ne more več rošiti pogina. Jutri še ne pride socializem in kapitalizem bo še tlačil ljudstva, kako dolgo, je odvisno od nas in od razmer, nad katerimi pa nima kontrole nobena posamezna skupina in se raditega ne more prerokovati, kako se bodo razvijale. Ampak kljub temu odvisi največ od delavstva, od socialističnega delavstva, kedaj pričnemo prehajati v socializem. Kapitalizem, kakršnega smo poznali, je že dosegel svoj višek. Se laj gre navzdol. Tudi če ostane še nekaj let pri življenju, ne bo to več tisti kapitalizem, kakor je bil pred vojno, kajti ljudstvo bo vsaj deloma dobilo kontrolo nad ekonomskimi sistemi v državah.

To je rekonstrukcija kapitalizma. Konkurenca pa to ne bo odpravilo, niti ne lova za profiti in ne izkoriščanja. Brezposelnosti bodo kot so bile, stavke in preganjanje delavstva, ki se zaveda svojih pravic, se bo nadaljevalo. Mi se ne navdušujemo za to rekonstrukcijo, ampak za rekonstrukcijo delavskih vrst, za socialistično izobrazbo proletarijata in za utrditev njegove organizirane sile.

Socialistična stranka v Združenih državah vodi te tedne veliko kampanjo za pridobitev sto tisoč no-

vih članov in kot nam poročajo iz strankinega urada, so dosedanji uspehi zadovoljivi. Boriti se ima s teškočami, ki so večje, kot jih je stranka poznala kedaj poprej, toda njena pot gre vendar naprej, ker zastopa novo življenje, ker je propagatorica družbe bodočnosti. Zato ji je usojeno življenje in prospevanje, medtem ko vse tisto, kar se bori za ohranitev starih tradicij in starih institucij, umira, ali pa hira in je na potu umiranja. Umiranje je lahko dotrajno, ampak je vendarle umiranje. Življenje pa je naše, in ne ječe, ne progoni in ne restrikuje ga nam ne morejo vzeti.

Ameriško delavstvo ima sedaj bogate priliko, da črpa iz svojih izkušenj nauk za delo v bodočnosti. Vsa taktika nestrankarstva v A. F. of L. se je izkazala za fiasko. Morda je bila pred leti za gotove elemente med delavstvom na mestu, ker so na ta način dobili nekaj koncesij, katerih ne bi dobili, ako bi unijski voditelji delali v socialistični stranki, masa njihovega delavstva pa bi vseeno šla ob volitvah z buržvaznimi strankami. Sicer pa ima ameriško unijsko delavstvo, to je večina tega delavstva, take voditelje, kakršno je samo. Glasovalo je pri zadnjih volitvah večinoma za Hardinga, njihovi voditelji pa so ljubimkovali, eni z demokrati in drugi z republikansko stranko. To ne bo delavstvu prineslo nikakršnih reform in še manj prosperitete, pač pa se nahaja sedaj v neprijetni situaciji braniti obstoj svojih unij pred zaroto kapitalistov, ki so se zakleli uničiti unionizem ameriškega delavstva z vsemi mogočimi sredstvi. S štrajki in resolucijami eksekutive A. F. of L. ne bodo oplašili finančnih magnatov. Drug način boja si bodo morali izbrati proti njim, in edini način je, da se priključijo socialistični stranki in se bore za socializem. Za socialistično delo postajajo tla v Ameriki vedno bolj ugodna. Obljub od strani meščanskih politikov in "prijateljev" delavstva v obeh velikih strankah te republike se mora delavstvo prej ali slej naveličati.

Jugoslovanski delavci v Ameriki smo del celokupnega ameriškega delavstva in Jugoslovanska socialistična zveza je del ameriške socialistične stranke. Kakor je naloga stranke, da organizira angleško govoreče delavce, tako je naša naloga, da organiziramo jugoslovanske delavce v J. S. Z. V tem oziru smo zadnje mesece dosegli precejšnje uspehe. Nove postojanke se ustanovljajo in novi člani se priključajo k že obstoječim klubom. Polje za organiziranje

našega delavstva pa je še ogromno in pred nami so velike naloge, kako pridobiti to delavstvo za socialistično organizacijo. Najboljše sredstvo je socialistično časopisje. Slovenski socialistični list je "Proletarec", katerega mora slovensko delavstvo širiti, ako hoče, da se naše ljudstvo seznani s socializmom in da se ga pridobi za organizacijo. Treba je imeti pred očmi dejstvo, da nam vse radikalno pisanje listov ne bo nič pomagalo, ako ne bodo tudi propagirali za organiziranje delavstva v socialistični stranki. Če vemo to, tedaj je treba širiti tak list, ki tudi pove, kaj ima delavstvo storiti, ako hoče, da ga ne bo za vse večne čase tlačil današnji sistem mezdnega izkoriščanja. Zabavlja se čez kapitalizem zadnje čase zelo mnogo, ker je to vsepovsod v modi. Že mnogokrat smo povedali, da se z zabavljanjem ne doseže ničesar, ampak le z delom. Kdor med našim delavstvom je torej v resnici zaveden, bo delal za pojačanje J. S. Z. in za razširjanje Proletarca. Od ljudi, ki samo zabavljajo, pa nima proletarijat nikakršne koristi, niti niso nevarni kapitalističnemu sistemu. To je dobro, da naši agitatorji pri svojem propagatoričnem delu med maso to vedno povdarjajo, kajti med naše delavstvo se je naselilo vse preveč brezbrčnosti, kljub temu, da se iz vseh koncev in krajev poroča v raznih dopisih, kako zelo je slovensko delavstvo "zavedno".

Mnogi aktivni sodrugi, ki so bili nekaj časa vsled nesoglasij v JSZ. izven organizacije, so se zopet pridružili aktivnemu delu v naših vrstah. Prijeli so se ponovno dela za list in za organizacijo, kar je edino prava pot. V bližnji bodočnosti se bo vršil kongres JSZ., ki bo začrtal smeri za aktivnejše in energičnejše delo med jugoslovanskim delavstvom v Ameriki. Za socialistično gibanje moramo koncentrirati vse sile. Zopet moramo postati organizacija, ki bo v vseh ozirih prednjačila v političnem in kulturnem oziru med ameriškimi Jugoslovani. To so drugi, naj bo naš cilj, naša rekonstrukcija.

V kabinetu ameriške vlade je tudi urad delavskega tajnika. S 4. marcem pride v vlado Hardingov kabinet, v katerem bo državni tajnik E. Hughes, tajnik za trgovino pa Hoover, dva najsposebnejša politika v republikanski stranki. Drugi uradi so oddani manj znanim politikom. Za urad delavskega tajnika pa se tepejo konservativni unijski voditelji, ki bi radi spravili vanj kakega svojega človeka. Ta urad ne pomeni mnogo za delavstvo, kajti če je administracija delavskemu gibanju neprijazna, mu tudi delavski tajnik, četudi je slučajno dober član unije, ne more mnogo pomagati. Gompers in drugi gospodje bi naredili mnogo bolje, ako bi skušali izvoliti v kongres in senat večino delavskih zastopnikov, ravno tako tudi predsednika, pa ne bi bilo treba molelovati okoli republikanskih gardistov za urad delavskega tajnika.

Oglašajte priredbe društev in klubov v Proletarcu. Ako jih oglašate v drugem časopisju, zakaj bi jih ne v socialističnem?

Kako skrbi ameriški kapitalizem za izobrazbo.

V ameriških javnih in privatnih šolah pripovedujejo učitelji in učiteljice otrokom, kako zavzema Amerika v vsakem oziru prvo mesto na svetu. Otrokom se pripoveduje, kako ima Amerika najboljše šole, najboljšo književnost, najboljšo umetnost, iznajdbe, najboljše higijeno, največje parke, največjo industrijo, največje poljedelstvo, najboljše vodne sile, najboljše postavodajo in demokracijo — da je Amerika ena najbogatejših in najbolj demokratičnih dežel na svetu, čez katero ne sme nihče ničesa ziniti, ker je ne dosega nobena druga država ali dežela na svetu v nečem.

Tako se je mislilo vsaj do pred vojne, in kdor je Ameriko v čem kritiziral, je postal v očeh 100 odstotnih patriotov kmalu nezaželen "foreigner", ki se je lahko povrnil od koder je prišel.

Toda mnogo ameriških ljudi je prišlo v teku vojne prvokrat med svet in so imeli priliko primerjati Ameriko v vseh ozirih z ostalimi deželami, in ti ljudje so pronašli, da v njihovi domovini ni vse tako, kakor se pripoveduje. Kongres sam je poslal v razne kraje sveta odbore, da iznajdejo, v koliko Amerika res prvači v raznih panogah življenja izmed ostalih dežel. Posebna komisija, ki jo je odbrala zbornica, podaja sedaj na podlagi dobljenih informacij sporočilo glede izobrazbe v Ameriki. Iz tega poročila je posneti, da je z izobrazbo v Ameriki zelo trda; da v tem oziru Amerika sploh ne prvači, ampak da je na devetem mestu.

Dovoljne akademične izobrazbe je v Ameriki zelo malo. Največ je površne, to pa zato, ker države, občine in okraji, ki vzdržujejo šole, ne plačajo dovolj za učne sile. To se pravi, kapitalisti v državi in v občini ne prispevajo dovolj za splošno in akademično izobrazbo, da bi mogli držati učni zavodi dobre in izšolane učne sile. Kapitalisti se zanimajo v prvem oziru za svoj profit, katerega nočejo deliti z javnostjo v taki meri, da bi postala ta javnost v resnici izobražena.

Poročilo tega odbora pravi, da je odkritje teh nezaslišanih razmer o pomanjkanju izobrazbe med amer. ljudstvom znak površnosti takozvanih "dobrih" Amerikancev, ki niso hoteli slišati kritike, pa so videli okrog sebe vse v najboljši luči. "They were as a fool in paradise".

Novejši ameriški pisatelji, ki so izdali svoja dela po vojni, trdijo direktno v svojih spisih, da ostaja Amerika v civilizaciji daleč za drugim deželami po svetu. Osem civiliziranejših držav je pred Ameriko; mi pridemo torej, kar se civilizacije tiče, na deveto mesto.

Do vojne se je vedno pripovedovalo, da v Ameriki ni analfabetov. Vojaški nobori so pokazali, da nima Amerika velik odstotek nepismenih ljudi, ki so rojeni v Ameriki. Največ jih pride seveda z juga, ostali odpadejo na tujezemce. Izmed 15 milijonov tujezemcev je 5 milijonov nepismenih.

Odbor je iznašel, da je učiteljsko osebje po šolah popolnoma nesposobno za poučevanje. Iz med učiteljskih moči po javnih šolah je nad 100 tisoč takih, ki so komaj dvajset let stari; 30.000 je takih, ki niso izvršili več kot normalke in osemrazredno ljudsko šolo; 200.000 je takih, ki niso položili izpita višje šole in nimajo nobene profesionalne učiteljske izurjenosti. In kaj je temu vzrok? Odbor je iznašel, da so učiteljske sile v tej deželi slabše plačane kot pa ženske, ki snažijo pod, ali pa možje, ki kopljejo jarke.

Odbor priporoča, da da vlada iz svoje blagajne \$100.000.000, katera svota naj se razdeli po državah v naučne svrhe, in da vlada upelje v Washingtonu naučni urad s svojim šefom na čelu, ki bo dal različnim šolskim zavodom po državah nasvete in eventuelno denarno pomoč, kakor bo že zahteval slučaj.

Iz poročila zborničnega odbora o izobrazbi v Ameriki je razvidno, kako malo se briga kapitalizem za splošno izobrazbo, ki jo je hotel vršiti vedno sam v znamenju prostovoljnih prispevkov, pod katerimi razmerami je imel tudi sam kontrolo nad učnimi silami in metodami o poučevanju. Poročilo zborničnega odbora o izobrazbi jasno pokazuje, da amer. kapitalizem ni vstanju odgajati ameriško ljudstvo — ker mu to ni cilj; njegovo delo je izkoriščati ljudstvo in ga pehati v bedo, neznanje in nesrečo. Ameriškega kapitalizma cilj ni deželo povzdigniti k civilizaciji, napredku in ugledu, ampak grabiti, izkoriščati in upropasčati sebe in vse naokrog — s kratka posvečati se blaznim orgijam, katerih cilj more prej ali slej voditi edino do velikanskega duševnega in gospodarskega poloma.

Pred nedavnim je poročal o ameriškem blagu na evropskem trgu znani socialističar Olé Hanson, o kateremu se ne more reči, da ni naklonjen kapitalizmu, češ, da je ameriško blago najslabše na evropskem trgu, in da se ga boji vsakdo. Čevlji niso za nošo, živila niso užitna in drugi izdelki so neporabni. Ameriško blago je vsepovsod diskreditirano, ker je za nič.

Da, ne samo na izobraževalnem polju se je izkazal amer. kapitalizem za impotentnega; izkazuje se za neplodnega celo v svojem lastnem poklicu — v produkciji blaga in iskanju trgov.

S takimi poročili na roki — in tem podobnim jih je z vsakim dnem več — se človek nehoté vpraša: ali misli ameriški kapitalizem v svojem dolgem predpustvu in bokanaliju, ki mu ga je pripravila svetovna vojna na samomor?

Amerika ni danes v ničemer drugem velika, kakor v graftu, grabeštvu in ljudskem nezadovoljstvu. Morda ni več tako daleč čas, ko bo postala Amerika v smislu civilizacije resnično velika dežela — prva med svetovnimi narodi — ker so tu narodna bogastva — a to bo šel tedaj, ko zavlada socialistični režim, ko se osvobodi človeštvo izpod gospodarske sužnosti in si odpre vse zaklade znanja in udobnosti na razpologo, da služi njemu — stvarniku, ne pa kvariteljenu Amerike kakor je to danes.

Koraki v socializem.

V.

Delavci se morajo zganiti.

Delavec je danes mezdni suženj, kar pa ni treba, da ostane. Individualne prilike in možnosti so mu odrečene, toda možnosti in prilike kolektivne (skupne) akcije mu odpirajo celo večje življenske pogoje in možnosti, kot pa privatne. Kar je enemu delavcu nemogoče izvršiti, morajo izvršiti vsi delavci skupno. To se pravi, doseči morajo lastništvo in kontrolo industrije. Delavci kot celota morajo dobiti v roke orodje, s katerim ustvarjajo. Kakor delavci že danes sodelujejo med seboj v proizvodanju in distribuciji (razpečevanju) blaga, tako morajo iti jutri v praksi te kooperacije en korak dalje in postati solastniki industrij ter kontrolirati proizvodnjo in razpečevanje blaga. Leti morajo postati suvereni državljani industrije, ne pa njeni podvrženci.

Namera je enostavna in je vsled tega brez vsakega posebnega tolmačenja lahko razumljiva. Lastništvo industrije in njene kontrole v proizvodanju zahteva izvršitev raznih detajlov, ki se tičejo uprave. Ali to ne bi smelo biti za socialiste nič novega, kajti te detajle je moral izvršiti tudi kapitalizem, ko se je porodil in je prišel na povišje. Delale se bodo seveda napake, kakršne je delal kapitalizem — vsaka razvijajoča stvar je podvržena napakam — ali te napake so zaeno nauk kakó se ne sme delati in kako je treba delati, da se dosežejo, najboljše uspehi. Predistiniiranih formul za praktično življenje ni nikjer v prirodi, in jih tudi človek ne dobi seboj z rojstvom na tablici, kot je dal napr. Mojzes 10 božjih zapovedi Izraelcem. Ena stvar je gotova: delavci morajo kontrolirati industrijo, ali pa jih bo industrija v rokah privatnih gospodarjev uničevala in pehala v brezupno sužnost in odvisnost. Uničuje jih že danes — in kdaj se otresejo tega uničevanja, je odvisno od njihovega spoznanja in zaključka, da ne more ni ne sme iti tako naprej.

Delavci študirajo kooperacijo ali sodelovanje — uče se, počasi sicer, to je res, mnogo prepočasi — toda znaki so vendar tukaj, ki kažejo kako si delavstvo prizadeva upravljati svoje lastne zadeve, kakor je potrebno. Počasi a sigurno prihaja delavstvu misel v glavo, da spadajo družabne funkcije vseh panog življenja pod njegovo upravo in kontrolo. To je zvezano z idejo, da morajo biti vsi člani družbe delavci, produktivni sloji. Kadar govorimo socialisti, da morajo upravljati družbo delavci, to ne pomeni dominiranje gotovega razreda nad ostalimi razredi, ampak da ima vsak član družbe opravljati družbi koristno delo. V socialistični družbi ne bo razredov, kakor jih poznamo danes. Kakor v kapitalistični družbi bodo tudi v socialistični družbi razne intelektualne skupine, v katerih se bodo zbirali ljudje enih misli in bodo razpravljali o raznih znanstvenih vprašanjih; različne bodo tudi skupine dela in njega tvoriteljev; duševni de-

lavei bodo in ročni; umetniki bodo, iznajditelji in oskrbniki vseh vrst, kakor tudi specialisti, kot jih imamo danes. Razlika bo v tem, da bodo te skupine gospodarsko enakopravne, to se pravi vsaka skupina bo imela v industriji besedo in vsak član bo dobil polno vrednost svojega dela, bodisi da je bilo to delo ročno ali duševno.

Socialistična družba bo upravljala industrijo edino z namenom, da preskrbi sebi vse tiste življenske potrebščine, ki so za srečo in blagostanje človeka potrebne. Proizvajala bo tisto, kar bo potrebovala, in vsak član družbe bo dobil svoj delež v primeri z njegovim delom. Ker se bodo vpotrebila za proizvodnjo blaga vsa najnovejša sredstva, najnovejše iznajdbe, bo čas za proizvodnjo potrebščin zelo kratek, in človeštvo bo porabilo prosti čas za razvedrilo in izobrazbo. Načelo, da kdor ne dela, naj tudi ne je, se bo izvajalo dasledno nad vsemi za delo sposobnimi ljudmi v družbi. Goljufati soljudi za njih produkte potom legalnega privatnega lastništva ne bo mogoče, ker takih pravic ne bo. Nihče ne bo mogel pokazati s prstom na tovarne, železnice, rudnike, premogokope, palače, pa reči: "to je moje"; lahko pa bo rekel vsakdo: "to je naše" — last vseh, ki producirajo in ustvarjajo, bodisi ročno ali duševno. Niti posamezen del industrije ne bo mogel nihče imenovati za "svojo lastnino". Industrija vseh sodi bo kolektivna last delavcev za proizvodnjo in razpečevanje blaga in za ničesar drugega ne. Industrija bo ostala in se bo izpopolnila, odstranil pa se bo iz nje profit za privatne lastnike — to je vse; in sicer s tem, da postanejo skupna last producentov. Ko bo to izvršeno, bo nastopila nova doba človeštva — doba svetovne službe človeka za sočloveka, in to bo doba resničnega bratstva.

Kar je treba delavstvu spoznati je to, da mora biti to realizirano. Druga stvar, najvažnejša za tem spoznanjem pa je, kako more delavstvo to doseči. O tem spregovorimo prihodnjič.

V Altooni, Pa. je bila dne 5. februarja parada dosluženi vojakov, toda ne da praznujejo kakšno patriotsko slavnost ali zmago, temveč, da se razkažejo industrialnim gospodarjem, koliko nekdanjih borcev za "demokracijo" je brez dela.

Nekdanji vojak so se zbrali na nekem prostoru vojaške organizacije, od koder so se po dogovoru industrialnih magnatov podali vpričo njih na "marš" tako da so gospodarji lahko izbirali najboljše moči iz vrste korakajočih ter jih pošiljali v svoje tovarne, slabiče pa prepustili samim sebi. Ta parada je izgledala nekako tako kot parade v času črnega suženjstva, ko so pripeljali gospodarji svoje žrtve na trg in jih prodajali. Da, časi suženjstva še niso za nami.

Ali kedaj pogledate na številko v oklepaju poleg vašega naslova? Ako je vaša številka manjša kot (703), je to znamenje, da vam je naročnina potekla. Obnovite jo, čim prej tem bolje, da se vam lista ne ustavi.

Kaj je novega v ruski revoluciji.

Kapitalistični valpeti vsega sveta razglašajo z velikim hrupom, da je prebivalstvo Petrograda in Moskve padlo — in mislijo, da s tem ponižujejo rusko revolucijo. Kažejo na zabita okna in vrata petrogradskih veleprodajalnic, na zapuščene kramarske ulice — pa pravijo, da ruska revolucija samo uničuje in uničuje in ničesar ne zida.

Izložbena okna prodajalnic v Petrogradu in Moskvi so res prazna, kramarske ulice so zapuščene in ozračje smrti napolnjuje vsa tista poslopja, ki so se ob času starega režima šopirila z elegantno opremo privatnega bogastva in sijaja z bleščečo reklamo. V nekadnjem rendezvousu bogatašev ni več starega kupčijskega šuma; blazirane dame ne obletavajo več milnerskih soban kot pisani metulji. Brlogi aristokracije in bogatinov so prazni, odrgnjeni in barva se lupi iz njih sten — podobni so telesni razvalini našminkane prostitutke v capah. Edino veliki hoteli, ki so zdaj sovjetske hiše, in gledališča izgledajo tako kakor pred revolucijo.

Vsled tega razpadanja starega kupčijskega Petrograda in vsled pomanjkanja izloženega bogastva, ki navadno sladi apetit plemenitašev in kapitalistov, pišejo nekateri plitvi opazovalci o sovjetski Rusiji kot o popolnem debaklu in kupu razvalin. V par slučajih niso ti obiskovalci Rusije videli drugega ko Petrograd — in to jim je zadostovalo, da so potem napisali knjigo o uničenju Rusije. Drugi, navajeni dobrega življenja, ki se vedno gibljejo v krogih vsegasitih ljudi, so videli prazne kupčijske ulice v Petrogradu, videli so, da ni več izložb zlata in diamantov — in s tem je bil zanje svet v Rusiji mrtev. Kakor hitro ne vidijo tistega, kar so navajeni gledati sleherni dan v Londonu in New Yorku, tedaj je v njihovih očeh civilizacija propadla. Ti ljudje niso preiskovali dalje, absolutno so bili neobčutljivi za dih novega duha, ki veje kakor silni veter čez razvaline starega sistema; slepi in gluhi so bili za novi red, ki se rodi in vstaja iz razvalin starega. Notranjega jedra — ognjenega srea proletarske Rusije ne morejo pojmiti.

Kapitalistični Jeremije imajo do svoje smrti dovolj dela, ako hočejo objokati vse razvaline njihovega svetega režima v Rusiji. Razvaline leže od Petrograda do Vladivostoka, od Arhangelska do Sebastopola. Pa jih naj močijo s hinavskimi solzami!

Čisto naravno je, da pada prebivalstvo velikih ruskih mest. Proletariat se seli na deželo in trotarsko plemstvo z nič manj trotno buržvazijo je izginilo. Velika mesta z milijoni prebivalcev, ki so stlačeni kakor sardele v okuženem ozračju, so plod kapitalizma; socializem odpravi ta mesta — ker so nezdrava in nenaravna — in naseli delavce zunaj na deželi na svežem zraku daleč proč od dima.

Toda v Rusiji so bili tudi drugi opazovalci, ki niso prišli gledat le razvalin kapitalističnega režima in carizma. In ti ljudje so nam zabeležili in nasli-

kali marsikaj novega, kar je že do zdaj porodila revolucija.

Buharin, eden sovjetskih voditeljev, piše, da je ruska revolucija zaključila predzgodovinsko perijodo človeške družbe in da se šele zdaj pričinja prvo poglavje prave zgodovine. Iz kaosa svetovne vojne se polagoma oblikuje novi socialni sistem višje civilizacije.

Družinski in socialni odnosi se rapidno izpreminjajo. Nove forme komunalne izrazovitosti stalno izpodrivajo stare anarhistične, kaotične in smešne metode življenja in dela. Tom Quelch pravi v svojem zanimivem spisu, da je ob sobotah videl dolge procesije ljudi, moških in ženskih, korakajočih po moskovskih ulicah in prepevajočih revolucionarne pesmi. Šli so na "subotnik" — prostovoljno delo. To je novo. V nobeni drugi deželi na svetu ne vidimo, da bi delavci porabili svoj prosti čas za prostovoljno delo v korist splošnosti.

V Rusiji je danes milijon navdušenih in energičnih delavcev in delavk — komunistov — ki delajo in agitirajo za obstoječi družabni red. To je tudi nekaj novega. Delavci enakega mišljenja in temperamenta v kapitalističnih državah delujejo in agitirajo proti obstoječemu sistemu. Kapitalistična družba je izrečno individualistična. Kapitalistični razred, čeprav ga spajajo vezi vzajemnih interesov in ropa, nima zmisla za socialne želje in strasti. Vsak kapitalist dela na svojo pest in večkrat na škodo svojega kapitalističnega brata.

Markantna stvar v novi Rusiji je pojav talentov in ženijs. Bivši petrogradski delavci so danes izvrstni voditelji rdeče armade. Bivši tesarji in pisarji so upravitelji prostranih provinc. Iz kuharjev so se razvili učitelji, iz proletarcev so postali profesorji in inženirski delavci so znameniti iznajditelji. Mužiki predavajo o politični ekonomiji, rokodelci o umetnosti, tovarniški delavci zlagajo pesmi in mladeniči ter dekleta iz delavnice vprizarjajo drame na gledaliških odrih. Delavec Ulinec je iznašel električni nabiralnik na veter; drugi delavec z imenom Makonin je odkril nov sistem električne lomomocije. Na vseh koncih in krajih Rusije se delajo poizkušnje z nebrojnimi iznajdbami, ki so delo razumnikov in navadnih delavcev. Ruski delavec ve, da se zdaj vpoštevava njegov talent in da lahko spremeni svoj poklic, ki ne odgovarja njegovim zmognostim.

Stara Rusija je mrtva, ampak nova Rusija je še kakor velikanski vrt, na katerem so cvetlice novega življenja komaj pričele poganjati in zeleneti na črnih tleh, pokritih z razvalinami in šaro razpadlega starega sistema.

Vzemimo družinsko življenje. Žena se ne smatra več za lastnino moža, kadar se omoži. Žena je zdaj gospodarsko neodvisna od svojega soproga — in s tem je odpravljena tisočletna suženjska pokorščina žene napram možu. Otroci tudi zavzemajo popolnoma novo mesto v sovjetski družbi. Vzgaja jih država in staršem je odvzeto težko breme odgovornosti in skrbi. V nobeni državi na svetu ne posvečuje vladja takšne pažnje mladini, kakor v Rusiji.

Ustanovljeno je na tisoče otroških kolonij in vzgojevalnih zavodov, v katerih se deca, dečki in deklice, počutijo kot ena sama, velika in srečna družina. Prva skrb učitelja je, da v mladini vzgoji duh in čuvstvo komunizma in iztrga iz nje podedovani nagon sebičnosti. Učinek te vzgoje se že kaže v lepih zgledih. Ako pride v šolo deček, ki ima dva para čevljev, podari drugi par prvemu sošolecu, ki je bos. Ako vpraša malenčka v moskovskih kolonijah, kje dobi druge škornjičke, kadar se mu stare raztrgajo, ti bo odgovoril: "Moji sodrugi v šoli mi preskrbe druge škornjičke". Vzajemno pomaganje med otroci je temeljni kamen nove vzgoje. Na sovjetskih šolah in otroških zavodih se blišče električni napisi: "Otroci so cvetje življenja", "Otroci so upanje bodočnosti", "Komunizem je za naše otroke".

Psihologija mase, ves pogled na življenje se izpremirja na boljše. Celo današnja vaška govorica je drugačna od prejšnjega jezika ruskega kmeta. Buharin piše, da je sovjetska masna izobrazba spremenila preprosto ljudsko govorico v književni jezik. V vseh tovarnah in po vaseh so čitalnice in bralni klubi. Kulturne organizacije vstajajo kakor bi jih vlekel iz tal. Sporti se razvijajo kakor nikjer v kapitalističnih državah.

Globokejšje in plemenitejšje humanitarno čuvstvovanje in sodružnost prihaja v bitnost. Čitamo o bosih vojaki rdeče armade, ki pomagajo kmetom na polju, delavcem pri popraviljanju lokomotiv in železniških vagonov, pomagajo pri zidanju šol in organizirajo otroške slavnosti.

Z novim ekonomskim redom se počasi izmotavajo nova moralna in etična naziranja. V zlatu življenja je precej žlindre. Rože imajo trne in v srebrnih studencih je blato. Vsaka stvar ima svojo temno stran. Brez bolečine bi ne bilo veselja in brez črne barve bi ne videli bele. Tako je tudi v proletarski Rusiji še marsikaj nepovoljnega. In ni se čuditi. Ljudstvo je vedno živelo v nižinah in premalo je poznalo višave. Kapitalizem je s svojimi kalibani bede in vojne ter z manjšimi monstumi požrešnosti, davne propalosti in verskega praznoverstva zamazal duše ljudi z blatom, krvjo in mrčesom. Čista vest ni imela prilike za izražanje, in lepota je morala rasti na gnojišču. Masam je bilo ukradeno uživanje življenja. Socializem opere človeško psihologijo blata in žlindre, kakor zdaj pere Rusijo od nesnage in boleznih mrtvega caristično-kapitalističnega sistema. Komunizem s svojo masno izobrazbo, kolektivnim vežbanjem, globokimi nazori sodružnosti, ekonomsko emancipacijo žene in odpravo komercialne prostitucije, socialno vzgojo mladine in gospodarskim osvobođenjem vseh, odpre zatvornice veliki in globoki kulturi, kakršne še ni videlo človeštvo. Sedanjí začetki v Rusiji so komaj vidni embriji krasne in kolosalne človeške duše, ki je še zaklenjena v materalnici bodočnosti.

To so novosti ruske revolucije.

Buharin pravi: "Treba je le primerjati sedanjost s preteklostjo, pa se vidi razlika. Mi smo že pozabili na preteklost. Res je: glad in mraz sta še z na-

mi. Ampak na drugi strani so ljudje — in teh je več in več dnevno — ki so se že osvobodili gladi in mraza, in za njimi koraka ostalo ljudstvo iz trpljenja v uživanje. Še smo revni, toda močni. Uro za uro, dan za dnevom rastejo nove sile. Iz neverjetne konfuzije in morja vulgarne sebičnosti in blata se pojavljajo bolj in bolj obrisi naše bodočnosti. Svarili so nas, da brez trgovine in kompromisov s kapitalističnimi državami ni rešitve za nas; mi se pa nismo vrgli v roke špekulantov, kljub temu pa živimo in rastemo. Rekli so nam, da poginemo gladi vsled našega sistema prahrane. Bilo je pomanjkanje in trpljenje, ali poginili nismo, pač pa smo izboljšali naše metode razdeljevanja živil in kuriva. Naš delavski razred je v praksi, v boju za obstanek, postal velik stvarnik, mučenik in nositelj sreče človeštva, odpirajoč prvo poglavje prave zgodovine človeške družbe”.

Tiflis, Georgija, je bil do zadnjega časa shajališče kramarjev, ki so delali dogovore z zastopniki sovjetske Rusije za obnovitev trgovine. Med angleškimi in ameriškimi trgovskimi agenti se vrši blazna tekma, kdo dobi glavni del ruskih naročil, kajti če se Rusija pusti enkrat pri miru, postane ogromen trg in s tem bogat vir dohodkov za tiste, ki ji bodo prodajali svoje izdelke. Zastopniki ameriških tvrdk v Tiflisu so imeli pogodbe za naročila blaga od Rusije že takorekoč v žepu za precej milijonov dolarjev. Treba je bilo le še podpisati, medtem pa je moskovska vlada brzojavno obvestila svoje ljudi, naj vsa trgovska pogajanja z Američani v Tiflisu prekinijo. Kot poročajo, je to storila vsled deportacije sovjetskega zastopnika Martensa iz Združenih držav.

Pred nekaj meseci bi Rusija popustila marsikaj, samo da bi ji Anglija in Amerika ne delali težav za obnovitev trgovine z zunanjim svetom. Sedaj pa ima Rusija trgovske zveze deloma že obnovljene; trguje se s škandinavskimi deželami, baltičskimi republikami in nekaj s Finsko. Največ prihaja sedaj v Rusijo nemških izdelkov, baltičske dežele pa igrajo vlogo posredovalcev. Razmere so se torej spremenile v prilog Rusiji. Nekateri ameriški kapitalistični krogi niso nič kaj zadovoljni z Wilsonovo politiko, v kolikor se tiče trgovine, napram Rusiji. Washingtonska vlad polagoma dviga restrikcije za obnovitev trgovine z Rusijo in vse večje ameriške tvrdke, ki trgujejo z inozemstvom, imajo svoje zastopnike povsod, kjer je mogoče priti v dotiko s sovjetskimi trgovskimi agenti.

Ena tretjina Rusije je baje objel revolucionarni požar, ki grozi strmoglaviti sovjetsko vlado v Moskvi. Tudi z atentati na Trockija se je pričelo. V nekaterih zapadnih evropskih državah se prične 1. maja z revolucijo, v drugih prej in v tretjih pozneje. Ampak vse je natančno določeno, ura in dan. Brihtna policija pa vselej pride na sled takim zarotam in tako se je dogodilo, da revolucije ne bo še 1. maja. Zato je pa v Rusiji toliko večja, kajti brez revolucij poročevalci ne morejo živeti.

Ivan Cankar:

O PREŠCAH.

(Konec.)

Velika kmečka hiša je stala tam sredi drevja; spodaj je bila zidana, zgoraj lesena in s slamo krita. Mala okna so gledala neprijazno, tako srepo in lokavo, kakor da bi nas bila zapazila že od daleč in bi nam zdaj hudobno mežikala v hudoben pozdrav. Blizu smo že bili, toda od nikoder ni bilo človeka. Nismo vedeli zakaj, ali bojazen nam je legala na srce.

“No, pojdemo tja; v božjem imenu!” se je osmelil Tone in je stopil počasi.

Tedaj je skočilo od nekod, od hleva ali od kolnice, nekaj črnega ter se zapodilo proti nam. Velik pes je bil, toda lajal ni, skočil je z velikim, tihim, mačjim skokom. En sam skok je bil; dolga vrv, ki je bil privezan na njej, ga je potegnila siloma nazaj, tako da se je prevrnil. Nato je zalajal hripavo, pognal se je vdrugič.

Tone je bil zgrabil Hanca za roko; da je padla, bežal je in jo vlekel seboj preko trave in kamenja in blata. Malha se je odprla in jabolka so se iztresla, tudi koruzen hlebec je padel v blato; sredi bega se je Lojze okrenil, pobral je hlebec in je tekel dalje. Bežali smo, dokler nismo več videli hiše. Zasopli smo bili in potni, ko smo se ustavili, Hanca je bila vsa blatna in opraskana po obrazu in po rokah; toda jokala ni.

Nismo si upali pogledati drug drugemu v oči, tudi govorili nismo nič. Tihi in žalostni smo se napotili dalje.

Pot pa je bila zmirom bolj pusta. Navzdol je vodila zdaj, ali tako strma je bila in spolzka, da smo padali neprestano. Lojze se je zasmel nekdo, ko je padel, toda umolknil je precej, prestrašil se je svojega glasu. Zdelo se nam je prej da je ravna, ki se se je razprostirala tam, čisto blizu pod nami, par skokov. Toda hodili smo in padali, konca pa ni bilo nikoli, kakor da bi se pogrezala ravna zmirom nižje. Ozrl se je Tone nekdo in je videl, da sedi Hanca zadaj v blatu. Sedela je in je gledala mirno.

“No, Hanca?”

Vstala je in tako smo šli dalje, zmirom navzdol. Do kolen smo bili blatni, kakor da bi imeli debele sive nogavice.

Sitno je bilo in žalostno, toda Lojze kakor da bi ne čutil žalosti. Dolga je pač pot in neprijetna, ali tudi konec je nekje . . . tista lepa dežela . . . Komaj še smo mislili na prešce in zdi se mi zdaj, da sploh nikoli nismo misli nanje, že od začetka ne. Nekaj drugega je bilo v nas in z bolestjo čutim, kaj je bilo . . .

V širokem ovinku se je spustila pot v dolino in je zavila potem na levo, spenjala se na holme in padala, izgubila se potem za hribom. Na desni pa je bila velika odprta ravan, čisto prazna, z visoko travo poraščena; jarki so se križali na vse strani,

samotno drevo je stalo tupatam. In napotili smo se preko ravni.

Vodila nas je ozka in zelo blatna steza, tam s travo preraščena, tam z globokimi lužami pokrita. Nismo še hodili dolgo, ko smo opazili, kako so se prikazovale na tej, na oni strani ob stezi kakor ribniki velike luže; voda je bila čista, mirna, šopi visoke trave so rasli iz nje in tudi spodaj je rasla trava, videli smo . . .

"Strah me je!" je rekla Hanca zadaj. Tudi v meni se je zgenilo takrat — tako prostrana je bila ravan in tako mirna!

Ali nihče ni rekel, da bi se vrnili in tudi mislil ni nihče . . .

Razlila se je voda preko steze, mahoma smo stali pred njo, nismo je bili ugledali prej. Od brega do brega so bile položene deske, voda jih je pokrivala in majhni valčki so se igrali, delali so se mehurji in trava je nalahko vztrepetavala.

Lojze je stopil prvi na desko, ali ni si upal precej dalje, deska se je bila pogreznila pod korakom za ped globoko. Tone še je ozrl z resnim obrazom.

"Pojdimo okoli luže!"

Stopil je, ali udiralo se je pod njim, zelo mehko mastno blato mu je lizalo skoro do kolen.

Lojze pa je stopil dalje po deski.

"Če so deske tu, tedaj je to steza. Čemu pa bi jih bili položili?"

Vsi mo šli za njim; Tone je pogledal na Hanco in je šel zadnji tik za njo. Deske so se vdirale globoko, preko kolen nam je brizgala voda. Ko smo bili na sredi, sem se opotekel, ker se mi je bilo zazdelo nenadoma, kakor da je vsa ravan polna vode in da voda pljuska ter se nam bliža od vseh strani. Toda zazibalo se je in streslo, samo luža je bila na okoli in že smo bili blizu brega.

Hodili smo s klonjeno glavo, trudni, nismo videli neba. Nebo pa se je temnilo zmirom bolj, mirno so viseli oblaki od vzhoda do zahoda. In ko smo bili sredi ravni, je pričelo pršeti. Še bolj pūsta in otožna je bila zdaj ravan; pogrebna pokrajina. In skoro mi je, kakor da se je resnično pomikal mrtvaški izprevod preko ravni, mimo samotnih dreves, preko velikih tihih luž, pod sivim nebom. Motē se je pomikal, črno oblečeni pogrebeci so klonili glave, križ se je zibal spredaj . . .

Tako smo mislili: preko ravni pojdemo, okoli holma, ki je tam daleč kakor v megli, in mimo holma drži velika cesta. Po veliki cesti pa se vrne-mo.

Ali zdaj se je vse izpremenilo — čisto drugače — bila pokrajina in tudi naše misli so bile drugačne. Lojze je gledal srepo in naravnost, oči pa so mu bile rdeče obrobljene. Zakaj tako nam je bilo pri sreči sredi pogrebne pokrajine, kakor da je ni konca in da smo bili zabredli v večnost, kjer ni ne glasu ne svetlobe. Tudi tisti holm, ki je dremal v megli, pač ni bil holm ob veliki cesti. Upanje, ki je bilo tako majhno in nejasno, se je bilo prese-lilo tja in zdaj je gledalo čemerno iz daljave. Da,

naše upanje, to je bil holm . . . In tudi velike ceste ni bilo nikjer.

Vsa nas je bila objela ravan, pogoltnila nas je bila. Kakor luža smo bili, kakor blatna, spolzka steza, kakor samotno drevo, ki je izgubilo listje že tenko, enakomerno od sivega neba . . .

Stal je tam hrast, še ves košat in zelen, malo vzvišena je bila zemlja pod njim. Tja smo šli in smo sedli v mokro travo.

Globoka, trudna malodušnost je bila v nas. Nič nismo govorili, nismo se ozrli drug drugemu v obraz, da bi ne zajokali. Sedeli smo dolgo, utrujenost je lezla od nog navzgor, legla je na ves život in oči so se hotele zapirati. Nad nami je šume-lo narahlo, drobne kaplje so bile ob listje . . .

Vstala je Hanca in vsi smo se ozrli začuden nanjo. Zdela se nam je čudno majhna, upognjena je bila kakor stara ženska, tudi velika materina ru-ta jo je delala staro.

"Kaj ne pojdemo?" je vprašala in je zašla malho na ramo.

V tistem trenutku je bila večja od nas vseh in zaupali smo vanjo. Vzdignili smo se in smo šli, no-ge so nam bile neokretne, lesene.

Nižalo se je nebo in je temnelo, z velikimi črni-mi očmi je gledalo na nas in bali smo se ga. Deže-valo je močnejše v tenkih, ravnih curkih. Luže so bile zmirom, večje in zmirom bolj se "je udiralo.

Tam bi bili ostali!" je izpregovoril Tone in je gledal v tla.

Hanca je skoro zakričala:

"Ne! Ne! Ne!"

Čudno je bilo — razumela je njegovo misel, ki jo je komaj sam razumel. Jaz pa sem videl tisto misel tudi v Lojzetovih očeh in čutil sem, kako se je bila vzbudila tudi v meni samem . . .

Zabobnelo je zamolklo, kakor da bi tam da-leč, za hribom drdrali vozovi po lesenem mostu. Vsi smo vedeli, kaj je bilo, toda nihče ni izpregovoril in gledali smo v tla. Kmalu nato se je prikazala na nebu žareča bela črta, mirno je stala in je izgj-nila, za goro pa je zabobnelo.

Hanca se je prekrizala.

Tisti holm, ki smo ga videli prej na desni, je izginil. Nebo se je čisto približalo, pogreznilo se je skoro do vrha samotnih dreves, od vseh strani se je zgrinjalo kakor morje. In zdaj ni bilo na svetu nič drugega več nego tiha ravan.

Ko sem se ozrl, sem zapazil, da smo hodili v drugačnem redu: Hanca je hodila spredaj. Z drob-nimi, opreznimi koraki je hodila, sključena je bila do pasu, malho je držala v obema rokama . . . Ta-ko bi pač hodila v večnost, Hanca . . .

Tedaj pa me je čudno spreletelo po životu. To-ne je bil zadnji in postal je nenadoma, vreča mu je padla z rame in zajokal je naglas. Čuden je bil njegov glas, razlegel se je po vsej ravni; podoben je bil pasjemu cviljenju po noči.

Vsi smo postali; Lojze je gledal v stran, ustni-ce so se mu premikale, kakor da bi hotel izprego-voriti.

Hanca je pobrala vrečo in jo je zadela na rame poleg svoje; zdaj je bilo breme večje nego Hanca; držala ga je z eno roko, in ker je bila upognjena do pasu, bi še držati ne bilo treba; mirno je počivalo breme — kakor da bi sedelo udobno tam na skrivljenem hrbtu, gledalo nazaj ter se nam smejalo hudobno.

Prijela je Toneta za roko in šli smo dalje . . .

Ne vem, kje je zdaj Hanca. Ali zadnjič sem videl žensko v obnošeni in zakrpani obleki; iz suhega jetičnega obraza so gledale mirne oči; v naročju je imela dojenca, dvoje otrok se je držalo njene krila. Život ji je bil vpognjen, šla je preko ceste z drobnimi, trudnimi koraki; ob oglu je postala, gledala je nekam v daljavo . . . Mislil sem, da je bila Hanca . . .

Zeblo nas je. Od dežja smo bili vsi premočeni, in mraz se je vzdigal iz preplavljene ravni, lil je od sivega neba, napolnil nam je malodušna srea. Tudi strah nas je bilo, tako da se nismo upali ozreti. Že je bila tudi meni zmirom bolj prijetna misel, da bi legel v blato, v lužo ter si odpočil. In spogledala sva se z Lojzetom.

Takrat pa je zazvenelo čudno, kakor da bi zaklenkal sredi pokrajine tenek zvon. Hanca je molila rožni venec.

In hipoma nam je bilo lažje, mirnejši je bil strah in tišja je bila žalost. Bilo je, kakor da je molila pokrajina dolgo, žalostno molitev.

Umolknili smo, ko smo prišli do jarka. Tam je bil pač konec.

Jarek je bil širok; vsled dežja se je bil nenadoma napolnil do vrha z rumeno vodo, ki je tekla hitro ter pljuskala z velikimi valovi. Preko jarka je bilo položeno tenko deblo, skoro nič obtesano, okroglo in spolzko; opore pa ni bilo. Stali smo pred jarkom in strah je rasel v nas, dvigal se je v grlo, kakor da bi nas grabilo za vrat. Tresel sem se, ko je stopila Hanca na brv.

Stopila je oprezno z drobno, blatno nogo. Stopila je in je šla, počasi, upognjena, prestavljala je noge tako, kakor da bi hodila za šalo po vrvi. Stopil je za njo Lojze in stopil sem še jaz; vsi smo prišli na breg, ali utrujeni smo bili in noge so se nam tresle, kakor da bi bili preromali večnost, dolgo, strmo in strašno pot. Na oni strani pa je ostal Tone sam. Gledal je topo na nas, roke so mu visele ob životu, kakor da bi mu bile umrle.

"Stopi!" je zaklicala Hanca.

Tone je nekaj odgovoril, zagnal se je, stopil je na brv tako trdo, da je zapljuskala voda preko nje, in je bil z dvema skokoma na tej strani. Nato pa se je opotekel in je padel.

"No, dalje!" je prosila Hanca.

"Kaj ne vidiš, da ni konca?" je kriknil Tone.

"Ni konca! Ni konca!"

Ni ga bilo. Dolgo smo že hodili, ali bili smo zmirom na istem mestu. Kolikor se je odgrnilo puste ravni pred nami, toliko se je zagnilo za nami. Da, čudo je bilo, pokrajina je hodila z nami. Na vseh straneh se je bilo spustilo od neba dol veliko

sivo zagrinjalo, motilo nas je in tako je bilo mogoče, da smo hodili v kolobarju . . .

Kamor se pogledale oči in kolikor delač soogle trudne, plašne misli, je bila sama pusta, tiha ravan; vsa zemlja je bila pusta ravan in vse življenje. Mi pa smo hodili v kolobarju in konca ni bilo.

Steza se je razširila nenadoma v razvožen, blaten kolovoz.

"Tam je holm!" je vzkliknila Hanca.

Resnično se je bil vzdignil na desni holm, na vrhu se je svetilo nekaj belega izza drevja. Pospešili smo korake, laže so stopale noge in tudi Hanca se je bila nekoliko vzravnila.

Ali od utrujenosti in od žalosti so bila naša srea še zmirom plašna in malodušna — kakor ujeti vrabei so bila, ki se tresejo, ker se bliža roka, da jim zavije vrat. Srečali smo na kolovozu raztrganega vagabunda in bežali smo preko travnika in preko luž in jarkov, ko smo ga ugledali . . .

Tedaj pa se je zgodilo kakor čudež. Prikazala se nam je široka bela cesta in v tistem trenutku se je zasvetilo na vzhodu, kakor slavalok se je bila vzdignila mavrica od zemlje do neba. In tam v daljavi se je bleščalo kakor veliko belo mesto, vso svojo jasno luč je razlivala mavrica nanj.

Razširila so se nam srea od silnega koprnjenja. Lojzetu so se zablistale oči in vzkriknil je:

"Tja, otroci!"

Zakaj tam je bil cilj. Zdaj smo spoznali, kam je hotelo sree, kadar je bilo polno žalosti. Tam je bila rešitev in je bilo novo življenje, vsa prihodnost je bila tam . . .

Stopili smo, toda glej, noge se niso hotele premikati, privezane so bile na dolgo vrv, morale so nazaj na pusto, neizmerno ravan, kjer je bila smrt. Vsi smo postali, tudi Hanca. Tone je sedel na kanton ob cesti in je položil malho na travo. Lojze je stal sredi ceste in je gledal s široko odprtimi očmi proti velikemu, belemu mestu, ki se je svetilo v mavrici. Mavrica pa je ugasovala, ugasovalo je tudi mesto. In Lojzetu je klonila glava . . . Nazaj, nazaj na pusto ravan!

Trudni smo bili, da nismo mogli več koraka dalje. Na holmu je zaklenkalo žalostno, kakor da bi zvonilo umirajočemu. Lojze je hotel sesti v travo ob poti, da bi si odpočil, toda pokleknil je in je legel nato z vsem telesom. Tudi meni je bilo, kakor da bi stal na gugalnici; zibala se je cesta, zibal se je holm . . .

Mavrica je bila ugasnila, tudi na vzhodu so se spet spojili oblaki in deževalo je. Meni pa se je zdelo tedaj, da smo še zmirom sredi neizmerne, puste ravni in da hodimo . . . hodimo, ali konca nikjer in nikoli . . . Ko smo se vozili domov na ropotajočem kmečkem vozu in smo spali, se mi je sanjalo še zmirom, da hodimo . . . hodimo po neizmeri, mrtvaški pokrajini, ali konca nikjer in nikoli . . .

To je dogodek, ki se ga spominjam v teh časih neutешenega in neutешljivega hrepenjenja.

Enostransko mišljenje rodi vedno napake. Vseh nastanejo iz takih napak katastrofe.

MOSKVA V LETU 1920.

Dr. Alfons Goldschmidt.

(Nadaljevanje.)

Plavnik.

Glav-Tekstil (Tekstilna centrala) je bila prej odsek Kemičnega oddelka Vrhovnega odbora narodne ekonomije, sedaj pa je neodvisen oddelek, kajti tekstilna industrija je ena najglavnejših industrij v Rusiji.

Plavnik je član prezidiuma Tekstilne centrale. On ima v oskrbi finančni biro in je načelnik in blagajnik te velikanske kombinacije. Ima kakih 34 let, je visok, podolgovatega obraza in je jako gibčen. Ob praznikih nosi bel ruski suknjič obkzit z rdečimi čipkami.

Skozi štiri tedne sem delal z njim vsak dan, ali bolje rečeno, za mojo korist, dal mi je vsak dan skozi to dobo lekcije o organizaciji ruske tekstilne industrije. To bo ena mojih glavnih poglavij v knjigi, katero bom spisal o industrijski organizaciji sovjetske Rusije.

Pokazal mi je začetek sovjetske tekstilne industrije in njen razvoj. Pokazal mi je konflikte, tekoče, kako so se jih uspešno iznebili, pokazal in razložil mi je prisilni delavni sistem in njegovo aplikacijo.

Razložil je sistem državne kontrole, socializacije. S pomočjo njegovih razlaganj sem začel umevati produkcijski sistem, novi budget, socialistični budget, budget, ki ne temelji več na kapitalističnem denarnem sistemu, na profitarskem sistemu. Naučil sem se razumevati in zapopadati univerzalni brezdenarni sistem, denarni sistem brez denarja, plače brez sredstev za plačo, univerzalni sistem računovodstva, socialistični sistem računovodstva, ki se tako razlikuje od računovodstva pod sistemom privatnega lastništva.

Za boljše razumevanje njegovih razlaganj je risal s svinčnikom in tako ilustriral sistem socializacije industrij in statistike, ki je kazala kontrolo produkcije. Razložil mi je finančne posle, peljal me je v različne oddelke in pisarne tekstilne unije.

Plavnik je dobro poznan v Nemčiji. Bil je tam leta 1918 kot pomožni uradnik pri ruskem sovjetskem poslaništvu v Berlinu, pred tem pa je bil nastavljen na enem najbolj važnem upravnem mestu v nemški tekstilni industriji.

Plavnika smatrajo za jako inteligentnega, je jako energičen človek, hitro odločljiv in zelo zaposlen. Poleg tega dela pa ima druge važne dolžnosti, kajti voditelji so redki v Moskvi in zato so vsi tisti, ki imajo kake zmožnosti, do glave obremenjeni z delom in odgovornostjo.

Njegova želja je priti nazaj v Nemčijo, kjer bi razširjal in promoviral ruske industrijske zadeve. Nobenega dvoma ni, da bi ne imel vse te potrebne sposobnosti.

Seznanil sem se s celotnim sistemom od države lastovanih industrij. Poslovanje tovarn iz province

so prihajali in izražali želje in potrebe, ukazi so bili izdani delavcem, disciplinarne odredbe aranžirane in razne stvari so preskušali.

Često se je prigodilo, da so razni ljudje kar navalili te urade s pritožbami, novimi projekti, itd. Njihove stvari so bile hitro rešene. Mala rdeča električna svetilka je bila znamenje: Če je gorela, je to pomenilo, da sem vposljen, ampak tudi to znamenje ni držalo ljudstva nazaj. Že prej sem povedal, kako sitni so ljudje in kako prihajajo v urade in prekinjajo razgovore.

Telefon ni nikoli počival. Mnogokrat je Plavnik govoril na dva telefona istočasno. Vse je zgledalo, da je tukaj organizacija, ki napreduje in se razvija.

Ruska tekstilna industrija je skoraj popolnoma nacionalizirana, skoro popolnoma socializirana. Zagrajena je z organizacijo in ne more več uteči. Toliko se je do sedaj doseglo in to je neizpodbitno dejstvo.

Plavnik je mojster v nemškem jeziku, kakor tudi v hebrejščini. On je eden najslovitejših hebrejskih pisateljev v Rusiji. Če se pravilno spominjam je on tudi urednik nekega židovskega časopisa. Obljubil sem mu, da mu napišem članek za njegov list, ampak vsled zaposlenosti tega še nisem storil.

Prebrisan človek je, sposoben trgovec, trgovec novega reda, trgovec z idejami. Tudi socialistična industrija potrebuje dobre trgovce, seveda ne trgovce za profit, take trgovce, ki drve za kompeticijo in profitarijo, ampak trgovec povsem drugega tipa. Plavnik je tak trgovec.

Landa.

Landa je žid, plavolas, star kakih 26 let, mogoče nekaj več. Tudi o njem sem že nekaj omenil, ravno tako o njegovi usnjeni obleki in velikem, močnem paleu, ki je ošabno gledal iz čevlja. Povedal sem vam tudi o njegovem vedno čistem ovratniku, "ever-clean".

Ampak to ni najvažnejša vloga, katero igra Landa v Moskvi. Njegova najboljša lastnost je skoro nevrjetna možnost gledati v bodočnost in zapopasti celoto, njegova velika nadarjenost za sumiranje in njegova neprimerna penetracija.

V mesecu maju leta 1920 je bil načelnik zunanjega urada vrhovnega koncila narodne ekonomije. Z menoj je bil vsak dan, včasih po več ur skupaj. On mi je razložil organizacijo krajevnih sovjetov, razložil mi je nadalje naturo in organizacijo ruske industrije na drobno in še marsikatero druge stvari.

On sam je bil načelnik vladajočega sovjeta v Ukrajini. Ekonomska psihologija Ukrajine mu je bila tako dobro poznana kot odprta knjiga. Po njem in z njegovim razlaganjem sem začel spoznavati zakaj bodo Poljaki izgubili vojno.

V maju 1920 je stanoval v neki temni sobi Metropola. On se tudi z malim zadovolji, ker je skoro nevrjetno skromen. Z vsem se zadovolji. Njegova soba je tako temna in tako slabo opremljena, da je prisiljen delati in pisati na klopi v malem parku pred Metropolom.

Človek najde mnogo takih ljudi v Rusiji, skrite v skromnih luknjah. To so ljudje polni ognja, ki niti sami sebe ne poznajo, ki imajo orjaško moč, da lahko premikajo gore, pa so tako skromni, da se de v temnih čumnatah.

Ni mi sicer znano, ako je ta fini možak, človek, ki ima univerzalno znanje, kak administrativen voditelj. Tisti čas, ko sem bil jaz v Moskvi je bil potisnjen v napačno delo. Take ljudi je treba riniti naprej, njihove oči je treba zasukati, ker sami sebe ne poznajo. Treba bi bilo ljudi, ki bi iskali te zaklade in jih učili, da sami sebe spoznajo, da bi svoje moči znali porabiti za kaj boljšega in koristnejšega. Takih ljudi je mnogo po svetu. To so žlahtne vijolice, ki trošijo svojo moč tu i tam, ker so preboječi, ker nimajo poguma. Taki ljudje navadno postanejo tovarna živina, namesto da bi vodili jate.

Takega Landata poznam v Nemčiji. Kam je zginit, kaj je žnjim? Sedaj je demokrat, ampak ni še popolnoma zgubljen. Mogoče ga kdo porine naprej in ko se bo ozrl okoli bo sprévidel, da je njegovo mesto v prvih vrstah.

V uradu gl. odbora narodne ekonomije.

V prejšnjih časih se je tukaj popivalo, da je bilo groza. Kdo ni poznal Siberskega hotela, ki je podoben velikanski kocki. Tukaj so letele steklenice šampanca v zrcala, ciganski goslarji in ciganske devojke se plesale v vrtineh in trgovci so kupičili milijone. V Moskvi pa so bili posebni lokali, kjer je bila umetnost razbijanja zreal posebna znanost in kjer so smatrali vlivanje šampanca za sveto dolžnost. Omenil sem že, da rabijo eno teh najbolj razupitih palač za jetnišnico za profitarje in špekulante. Tudi nek samostan so spremenili za tako ječo. Krasen je ta samostan. Straža stoji pred glavnim vhodom in bodeča žica obdaja velikansko poslopje krog in krog, Tudi tukaj, tako mi pripovedujejo, najdejo zavetišče profitarji in špekulanti.

Ta velikanska škatlja je pravecata primitivna Noetova barka. Zgleda jako trezna in otožna. Znotraj vidiš skoro samo lesene pregraje, zbite iz nepooblašanih desk. Na prvi pogled je videti, da je bilo napravljeno delo v veliki naglici. Male postranske sobice govore o boljših dnevih. Zofe so obrabljene in stolei tudi. Tudi in tam je videti še kako zrealo.

To poslopje zgleda kot pravi čebelni panj. Ne pretrgan val vsakovrstnih ljudi se peha iz ulice do najvišjega nadstropja in ta veriga se nikoli ne pretrga, kajti tukaj se srečavajo industrijske sile Rusije, tukaj upravljajo narodno ekonomijo, tukaj je centrala razdelevanje narodnih dohodkov. Ta administracija narodne ekonomije je najvažnejša funkeija v državi, kjer se nahaja narodno gospodarstvo v tako težkih preizkušnjah. Toda ljudje, ki prihajajo za koncesije, so ljudje popolnoma drugega tipa, kot so bili prej. To niso več dobro rejeni trgovci, tisoč rubeljski baroni, ampak v večini so to sovjetski delavci ali sovjetski uradniki z malo

čepico na glavi, kakršne nosijo vsi sovjetski vslužbenci in katera se spozna po sovjetskem znaku.

Po z deskami obitem hodniku je mogoče priti do Centralne pisarne. Tukaj je tudi urad predsednika Vrhovnega koncila narodne ekonomije. Tisti čas, ko sem ja bil v tem uradu, je bil Milijutin predsedniški namestnik komiteja. Predsednik Rijkov se je tedaj nahajal v Baku. Baku je sedaj jako važno mesto, je ruska centrala za nafto in nafta pa je zopet najvažnejši faktor za rusko industrijo in rusko lokomotivo. Rezervorji za nafto v Prokhorovi tovarni so bili prazni, ravno tako pa tudi večina rezervorjev v bližini Moskve. Zato pa je bilo potrebno, da gre taka uplivna avtoriteta kot Rijkov v Baku. Pripovedovali so mi, da segajo zaloge nafte že gori do Orela. Ampak to ni dovolj, Baku mora pošiljati reke nafte po vsej Rusiji. Baku mora odprti moči transportacijskemu sistemu, mora napolniti rezervorje za nafto. Baku je velik up Rusije, pri vsem pa se ne sme pozabiti, da Rusija potrebuje tudi velikanske zaloge premoga.

Milijutin je še mlád mož, ima velike črne oči in male črne brčice. V uradu ima telefon, katerega rabi včasih sam, največkrat pa njegov tajnik, ki nosi ruski jopič in je jako priprost človek. Urad se nahaja v kotu poslopja ter ima lep razgled. Celi dan prinašajo razno vrstne listine za podpis, pri vsem tem par zgleda, da uradniki spoštujejo Milijutina in da prihajajo ljudje semkaj z isto reverenco kakor če bi bila to pisarna kakega ministra ali pa lastnika velikega industrijskega podjetja. Morda je tukaj nekoliko bolj živahno in ne tako v zatíju.

Milijutin (star je okoli 40 let) ni začel kot narodni ekonomist. V njegovih očeh je opaziti neko začudenje. Z njim sem imel zanimiv intervju, pri katerem nam je pomagal tolmač. Govorila sva o priseljevanju nemških delavcev v Rusijo, o mojem proučevanju ruskega ekonomskega sistema, o vtisih, ki sem jih dobil s pomočjo mojih študij. Iz najinega razgovora sem si mogel tolmačiti, da Milijutin polaga ves uspeh na disciplino. Reči moram, da gre v tem uradu vse po redu in točno in da si noben ne upa disrepektirati dostojanstvo tega urada.

Vse uradne ure je predsoba Milijutinove pisarne oblegana od množice ljudi. Dva dekleta, s kratkimi lasmi, begata sem in tja ves božji dan: iz sprejemne sobe do Milijutinove pisarne, od Milijutina v predsobo in nazaj. Poleg predsobe je še ena manjša sobica, počivalnica za dekleta in kjer pripravljajo ruski čaj, kajti ta stara navada je še ostala v Rusiji in še vedno postrežejo gostom s čajem. Pekoče vroč čaj v pekočem poletju. Vroč čaj, nekaj strašnega na želodec, privajen na zmerno zono, ki je navajen na mrzel čaj in mrzlo limonado v vročih poletnih dnevih. V Moskvi pa je ravno obratno, vroč čaj na vroč dan. To je nekaj strašnega za nas, ampak Rusi trdijo, da je to najboljše, kadar je človek vroč. Babnica Saša se mi je smejala, ko me videli prilivati mrzlo vodo v kipeč čaj.

(Dalje prihodnjič).

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

SRBSKA SEKCIJA J. S. Z. PRIČNE IZDAJATI SVOJE GLASILO.

Odbor srpsko-hrvatske sekcije J. S. Z. je dne 20. februarja zaključil, da izda v teku enega meseca svoje glasilo "Budučnost". Prva številka lista izide dne 20. marca. Uredi ga sekcijski odbor. Pozneje se morda nastavi pri listu stalna oseba, ki pa bo opravljala, kadar bo čas dopuščal, tudi organizatorično delo po našelbinah.

List "Budučnost" bo izhajal v začetku po enkrat na mesec. Naročnina bo \$1.00 za celo leto. Naročnina za "Budučnost" naj se pošilja na 2296 Clybourn Ave., Chicago, Ill.

Ta korak je storil odbor srpske sekcije vsled nujnosti, da se povzdigne organizacija, ki je vsled prenehanja njenega glasila "Radničke novine" izgubila glavne vezi z delavci srbo-hrvatske narodnosti v Ameriki. To je zlasti potrdil sodr. L. Todorovich, ki je poskušal v Pennsylvaniji organizirati srpske socialistične klube. Upamo, da se z listom "Budučnost" odpre pri srpski sekciji zopet aktivnost, in da se povspne sekcija na svoje prejšnje stališče, da pridobi nazaj vse nekdanje člane in organizira nove klube, kjerkoli so zaposleni srbo-hrvatski delavci v Ameriki.

Slovenci, Srbi in Hrvatje, to je delavci teh treh narodnosti, ki se nazivljemo Jugoslovani, moramo prepustiti starokrajske razmere tistim elementom, ki so v Jugoslaviji; naša dolžnost je, da se borimo za izboljšanje gospodarskih razmer v kraju, kjer živimo; da si prizadevamo, da postanejo naši jugoslovanski delavci ameriški državljani in se borimo za svoje pravice v Ameriki.

Iz zaključka, ki ga je storil odbor srpsko-hrv. sekcije je razvidno, da sodi odbor srpsko-hrv. sekcije tako.

Srpskim sodrugom kličemo: naprej brez strahu. "Budučnost" će biti med srbohrvatskim radništvom u Americi svetlo, koje hoće dovesti to radništvo u redove klasne borbe ovdje.

V odboru srpske sekcije so sodrugi M. Luchich, I. Pojich, M. Sekulich, Pet. Kokotovich in S. Bojanovich. — Tajništvo J. S. Z.

SOCIALISTIČNA STRANKA NA DELU ZA POJAČANJE SVOJE ORGANIZACIJE.

Socialistična stranka prireja za pomnožitev svojega članstva posebno kampanjo, ki se je vdeležijo vse mestne, okrožne in državne organizacije. Apel, ki ga je izdala stranka v zvezi s to akcijo, se glasi, da mora dobiti stranka v par mesecih najmanj 100 tisoč članov. V ta namen proglašajo strankina eksekutiva mesec marc za rdeči mesec, ip mesec april za Debsov mesec. V duhu se vdeležijo te kampanje za pridobivanje novih članov tudi sodrug Debs iz Atlante ječe.

Da bo uspeh tem sigurnejši, daje stranka tistim, ki dobe največ novih članov, primirne dobitke. Med temi dobitki so avtomobili, knjige in razni strankini znaki.

Kar velja glede pridobivanja novih članov za Socialistično stranko kot splošno soc. članstvo v Ame-

riki, to velja za naše razmere med jugoslovanskimi delavci v Ameriki za Jugoslovansko socialistično zvezo. Mesec marc bodi za člane J. S. Z. rdeči mesec — mesec posebna aktivnosti naših članov, da pridobe zvezi novih kandidatov, in mesec april bodi Debsov mesec, ki naj ne zaostaja kar se pridobivanja novih članov tiče čisto nič za mesecem marcem. Kakor Socialistična stranka, tako potrebuje novih članov tudi Jugoslovanska socialistična zveza. Kar pridobi v teh dveh mesecih na članstvo J. S. Z., to pridobi zaeno ameriška Socialistična stranka, katere del je Jugoslovanska socialistična zveza.

Jugosl. soc. zveza sicer ne more dajati za pridobivanje novih članov nagrade, ker nima za to potrebnih sredstev; odlikovala pa bo najaktivnejše člane, ki bodo v teh dveh mesecih pridobili največ novih članov h klubom na ta način, da bo objavila njihova imena in število članov, ki so jih pridobili v teku meseca marca in aprila, na posebni strani v Proletarcu pod "Rdečim okvirjem odlikovanja."

V ta namen so tajniki klubov J. S. Z. prošeni, naj vpišejo vsakega člana, ki se prikladi prostovoljno za pridobivanje novih članov k J. S. Z. v teh dveh mesecih, ter naj vestno vpisujejo vsakemu agitatorju toliko članov v kredit, kolikor jih je privedel v klub. Končni rezultat naj tajniki klubov potem javijo tajništvu J. S. Z., ki bo skrbelo, da pridejo imena dotičnih agitatorjev v "Rdeči okvir odlikovanja" v Proletarcu. Ta izkaz odlikovanja izide v majski številki Proletarca.

Tajniki klubov J. S. Z. so torej prošeni, naj vpoštevajo ta važen poziv in naj na prvi klubovi seji odpro razpravo za priglajanje prostovoljcev, ki vstopijo v tekmo za pridobivanje novih članov k J. S. Z. in da potem izvrše vse potrebno s tajništvom J. S. Z., kakor je zgoraj navedeno — to je, da pošljejo imena agitatorjev in število novopridobljenih članov, ki jih je vsak posamezen agitator dobil v mesecu marcu in aprilu.

Sodrugi, če pridobimo v teh dveh mesecih J. S. Z. 500 novih članov, bo to največje naše prvomajsko slavlje in bomo lahko ponosni na svoje delo. S tem bo imela J. S. Z. 1100 dobrostojećih članov in bo dobila pri skupni stranki plačano tajništvo, kar bo pomenilo, da ne bo potreba povišati članarine in da bo lep del denarja, s katerim je treba vzdrževati sedaj naš urad, obrnjen v agitatorične in književne namene.

Naprej sodrugi, na delo, da praznujemo naš letošnji 1. majnik v znamenju posebnega odlikovanja s pridobitvijo 500 novih članov za J. S. Z.!

Tajništvo J. S. Z.

NOVI SOCIALISTIČNI KLUBI SO SE PRIJAVILI V MESECU FEBRUARJU.

Sygan, Pa., št. 13 z 12-timi člani, Tajnik kluba je Frank Pusovrh, Box 86, Morgan, Pa.

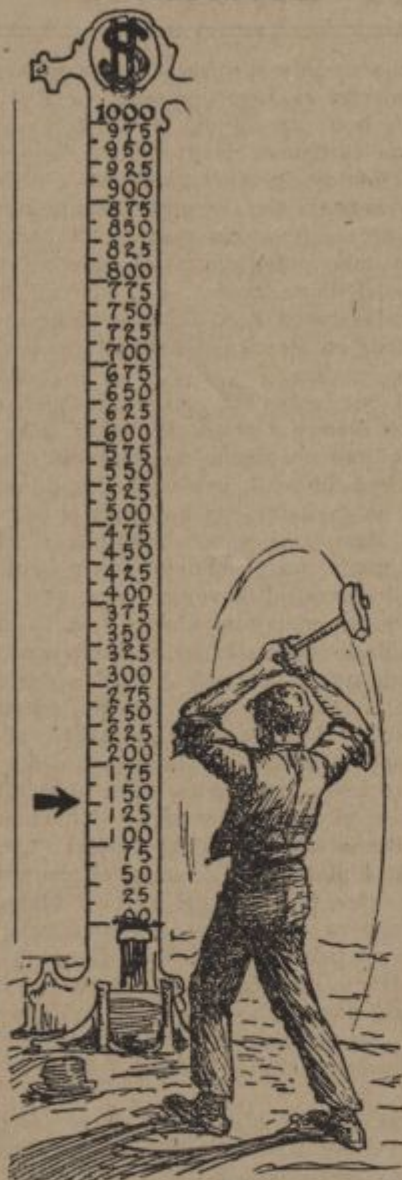
Cuddy, Pa., št. 223 z osmimi člani. Tajnik kluba je Andr. Gaberšek, Box 129, Cuddy, Pa.

Pullman, Ill., št. 224 z osmimi člani. Tajnik kluba je Peter Vrhovnik, 60 E. 104 Street, Chicago, Pullman sta, Ill.

Indianapolis, Ind., št. 25 z štiridesetimi člani. Tajnik kluba je John Vivoda, 756 Haugh Str. Indianapolis, Ind.

Tajništvo J. S. Z.

Prispevki v tiskovni fond "Proletarca."

VIII. IZKAZ.

Collinwood, O. — Prispevki članstva dr. Mir, št. 142, SNPJ.: po 50c, J. Habe in J. Trček; po 25c, Alojzija Rozman, Mathias Sezun, Ernest Luzar, Jack Marld, J. Kristanc, James Erjavec, Mike Skrajanc, Frank Trebec; John Potocar, 20c; po 10c, Fr. Jereb, S. Skrpenc in Z. Erjavec; pošiljatelj J. F. Durn), skupaj

East Moline, Ill. — Od kolekte na shodu soc. kluba št. 219, JSZ., \$4.43; Frank Setine, \$1.00, skupaj

Glencoe, O. — Dr. Jutrzanja Zora št. 54, SNPJ., \$2; Joe Hribernik 50c in Anton Grden \$1; (pošiljatelj Anton Grden), skupaj

Cleveland, O. — Nabiralna pola sodruga J. F. Terbižana; po 50c, Joe Paulin, Charles Boltz, Frank J. Svigel, Frank Sustaršič, Frank Žagar, John Popetnik, Frank Cesen in J. F. Terbižen, skupaj \$4. — Nabiralna pola sodruga Jack Kocjana: po 50c, Frank Svete, John Gonjavec, John Galič in Jack Kocjan; Anton Stefančič in otroci, 75c; po 25c, Anton Debevc, Frank Ivančič, Joe Stefančič, Stanislav Stefančič, Joe Ančič, Stanislava Stefančič, Anton Ribarič, Anton Rozar, John Močnik, Ernest Seebert, John Rupnik in Louis Erste; J. Kranjc, 10c, skupaj, \$5.85; (poslano potom tajništva kluba št. 27, J. S. Z.), skupaj

Collinwood, O. — Prispevki članstva dr. Mir, št. 142, SNPJ.: po \$1, Alois Ižanec in Victor Bernot; društvo Mir, št. 142, SNPJ., \$2; po 50c, L. Ilajene, Val. Kochar; po 25c, John Palic, Anton Lesjak, Frank Lipar, Frank Saso, Thom Dražžak, Joe Skebe, Anton Krečič, John Lokar, John Belec, John Bilbert, Leo Steancic, Joe Bradač, Joe Stoglik, Karl Lesjak, Louis Kozlevčar, Frank Martinjak, Bert Zimperman; Vinko Blaško, 15c; John Prusnick, 10c; (pošiljatelj Vinko Blaško), skupaj

Reading, Pa. — Nabrano na seji društva št. 25, SSPZ.: iz društvene blagajne, \$1; Peter Kochevar, 75c; po 50c, John Suklje, John Starešinič, Martin Tomec, Široki; po 25c, Anton Jaklič vel., Anton Jaklič ml., Jožef Segina, John Pezdire, Martin Papič, Anton Papič in Joseph Filak; (pošiljatelj Peter Kochevar), skupaj

Cleveland, O. — Nabiralna pola sodruga Franka Slabeta: po \$1, Jack Selan, Stanko Sterle in Frank Slabe; Frances Selan, 50c, skupaj \$3.50. — Nabiralna pola s. Andrew Bogataja: Vincent Jurman, \$2; Andrew Bogataj, \$1.50; po \$1, John Zupan in Joseph Skuk, skupaj \$5.50. — Nabiralna pola Leo Poljška: Ana Švigelj, \$1.20; Joseph Frančeskin, 55c; John Lazar, \$1, skupaj \$2.75. — Nab. pola Josipa Hočevarja: Joseph Hočevar, \$1; J. Bogolin, 25c, skupaj \$1.25. — Pola Joe Frančeskina: J. Frančeskin, \$2; Jos. Janek, \$1; po 50c, John Kremzar in J. Krehel; po 25c, Jos. Biziz in Fr. Bizaj, skupaj \$4.50. — Nab. pola Franka Mack: John Jeglich, \$1.50; Frank Mack, \$1; po 50c, Joseph Smole, Val. Dobravec, Anton Kosicek, Jack Babich, Lawrence Mlack in Ribničar; Frank Prvi, 25c, skupaj \$5.75. — Pola Augusta Komarja: August Komar, \$5; po \$1, John Perse, L. F. Truger, F. J. Kern in Frank Belaj; po 50c, Joe Klanser, Joseph Birk in Frank Kovarčič; po 25c, J. H. in Frank Homavec; N. N., 10c, skupaj \$11.10. — Pola Math Mesece: John Mivšek, \$1; po 50c, Frank Estanek, Tony Stražisar, M. Stražisar; po 25c, Andrew Kavčnik, Jakob Lebenik, Peter Zorc, Joe Troha, Paul Petrovič, Jack Zakorsek, Jack Gregorin, Ignac Janear, Pavel Jerina, Anton Jerina, A. Nagode, Paul Slabe, Martin Filipic, Jožef Dovič in John Samich, skupaj \$6.25; (pošiljatelj Leo Poljšak, tajnik kluba št. 27, JSZ.), skupaj

Madrid, Iowa. — Prispevki članov soc. kluba št. 217, JSZ.: Peter Wilfan, \$1; po 50c, Anton Ausič, John Kutin, Martin Zupan, Frank Omerzo in Frank Omerzo; (pošiljatelj Frank Omerzo), skupaj

Detroit, Mich. — Dr. Zveza Detroitških Slovencev št. 121, SNPJ., \$10.00; slov. soc. klub št. 114, JSZ., \$14.00; pola sod. Louisa Potočnika: (prispevatelji člani dr. Zveza Detroitških Slovencev, št. 121, S. N. P. J.) po \$1, Joe Oceppek, Nick Kostelec, Frank Modie, Joseph Ivec, Ernest Bajee in Martin Mantony; po 50c, Jack Grile, Frank Rože, Paul Orienčič, Joe Same, John Kranjec, George Pavlov, Thom. Petrich, E. O. Masladoff, Frank Erznožnik; po 25c, John Kaiser, Louis Paulič, Joe Koss, Thomas Kopšič, Math Urbas, Rudolph Potočnik, John Zehelj, Paul Selišnik, Vaso Belajac, in Paul Kozole, skupaj \$13.25. — Pola Louisa Urbančiča: — Po \$1, Lazar Todorovich, Steve Vertagh, obklada izmedju Perinea i Todorovicha, Anton Jurea, Joseph Klarich in L. Potochnik; po 50c, Joseph Kos, J. Kolina; Thos. Petich, 25c; Jos. Zrime, 30c; L. Urbančich, 45c; Math Urbas, 25c; skupaj \$8.25; (poslano potom Steve Bajca, tajnika kluba št. 114, JSZ.), skupaj

Nokomis, Ill. — Po 50c, Blaž Papež, Paul Blažič, Valentin Fortuna, John Krainz, Ignac Russ, Vincenc Gominšek, Roman Leskovšek, Geo. Plahutnik, Karl Lešnik, Mihael Kenčec, John Dolinar, Frank Valenčak, Louis Zugmeister; (pošiljatelj in nabiralec John Krainz), skupaj

Bentleyville, Pa. — Društvo Maj, št. 240, SNPJ., \$5; društvo Rudeči Prapor, št. 87, SDPZ., \$2; (pošiljatelj Alois Humar), skupaj

La Salle, Ill. — Društvo Danica, št. 124, J. S. K. J. (pošiljalka Paulina Ermene)

Mulberry, Kans. — Društvo Prvi Maj, št. 65, SNPJ., (poslal Frank Vezovišek)

West Newton, Pa. — Slov. soc. klub št. 32, J. S. Z., (poslal Joseph Zorko)	5.00
Chicago, Ill. — Mary Aycin	15.00
West Newton, Pa. — Joseph Zorko	.80
Chicago, Ill. — Joseph Chepon	.50
Milwaukee, Wis. — Frank Faletich	.50
Vandling, Pa. — Joseph Cebular, 50c; Frank Gerštel, 50c; skupaj	1.00
Cleveland, O. — Nabrano v krogu Slovenske narodne čitalnice	7.43
Buhl, Minn. — Max Martz	2.00
Red Oak, Okla. — Walter Peternell	1.00
Skupaj do 26. februarja	\$ 188.86
Zadnji izkaz	946.19
Skupaj	\$1,135.05

Opomba: Nekatera imena so morda napačno vpisana, ker so v mnogih slučajih le slabo čitljiva. Priporočljivo bi bilo, da bi nabiralec prepisal imena in prispevke z vseh tistih pol, ki so se vsled oddajanja od rok do rok zamazala in s tem imena napravila slabo čitljiva.

S tem izkazom smo presegli svoto prvih tisoč dolarjev, odkar smo pričeli nabirati prispevke v tiskovni fond. Kakorkoli so delavske razmere slabe, je naše zavedno delavstvo šlo na delo in priskočilo na pomoč Proletarcu z gmotno podporo. Le, če bomo nadaljevali po tem potu in kooperirali drug z drugim, bomo v stanu zopet ojačati naše glasilo in socialistično organizacijo. — Uprav.

AGITATORJI NA DELU.

Število naročnin, ki so jih poslali naši agitatorji, oziroma zastopniki:

Vencel Obid, LaSalle, Ill.; 1; Max Martz, Buhl, Minn.; 1; Charles Pogorele, Chisholm, Minn.; 11; John Teran, Ely, Minn.; 1; Mike Podboy, Collinwood, O.; 1; Lawrence Gorpup, Cleveland, O.; 5; A. Komar, Cleveland, O.; 1; Anton Osepek, Clairton, Pa.; 14; J. Terčelj, Lawrence, Pa.; 3; Joseph Cebular, Vandling, Pa.; 1; Frank Richter, Montana; 2; Frank Ahlin, Cleveland, O.; 1; J. R. Shprohar, Irwin, Pa.; 1; Andrey Gabrshek, Cuddy, Pa.; 2; L. Urbancich, Detroit, Mich.; 3; F. Z., Chicago, Ill., 3.

Skoro vsak sodrug in sodruginja ima priložnost, da od časa do časa pridobi kakaga novega naročnika Proletarcu. Vsakega socialistična dolžnost je, da širi socialistično časopisje. Glasilo slovenskega delavstva, organiziranega v socialistični stranki, je Proletarec. Širite ga!

Poročilo k akciji za slov. nar. dom v Chicagu.

Prvi sestanek zastopnikov društev in klubov za gradnjo slovenskega narodnega doma v Chicagu se je vršil v nedeljo dne 28. februarja.

Sklicalo ga je dr. Zvon, št. 70. JSKJ. Navzočih je bilo 59 zastopnikov in zastopnic. Nekatera društva niso poslala zastopnikov; ker je bilo na njihovih zadnjih sejah premalo navzočih članov, da bi mogli napraviti odločilen sklep, poročajo pa, da se udeležijo prihodnje konference. Tudi je imelo tega dne slov. dram. društvo svojo predstavo, tako da se njegovi zastopniki niso mogli udeležiti teke, dasiravno se društvo z akcijo strinja. Navzoči so se vsi strinjali s to akcijo, razun par izjem. Želeti pa je, da postane ta akcija zadeva celokupne slovenske naselbine v tem mestu, kajti to ni nobena verska ali politična stvar, ampak akcija, kateri bi se morali pridružiti vsi tisti rojaki v tem mestu, ki žele, da dobe Slovenci svoj dom, ki bo odgovarjal vsem njihovim kulturnim in drugim potrebam, ki pridejo v poštev pri gradnji takih središč. Zato kličemo: le krepko naprej in uspeh nam je zagotovljen.

Imenovan je bil odbor petnajstih članov, ki ima izvršiti razne priprave in izdelati načrte, nakar skliče ponovno konferenco.

John Zvezich, začasni tajnik.

Najboljše propagandno sredstvo za socializem je *socialistični tisk*. Slovenski socialistični list v Ameriki je Proletarec. Pridobivajte mu novih naročnikov.

Ivan Molek:

Berači dela.

O kaj so zagrešili, hudega storili, da plazijo se ko zločinci?

Mar niso pridno rili rili ko krti, gomazeli ko mravljinici?

Poglej njih ude, trde šape, ko z jeklom okovane so njih roke. Zakaj, možje zaviti so zdaj v cape in glad napada njih otroke?

O da, poznamo jo, postavbo vašo: navij, navij se stroj koščeni, bogastva nam je treba, ko pa našo napolniš možnjo, idi stroj meseni!

Zato se plazijo berači dela: o dela, dela, da bo kruha! Zastonj. Je sita možnja in debela, za prošnje slepa je in gluha.

Od kod pravica, da iz poštenjaka smeš narediti hudodelca, tata, iz stvarnika ponižnega prosjaka, govori, ti drhal bogata!

MILWAUKEE, WIS.

Seje slovenskega socialističnega kluba se vrše vsak drugi in četrti petek v mesecu v dvorani ILIRIA, 310 First Ave. — Ker se na klubovih sejah obravnavajo važne stvari, je dolžnost članstva, da se udeležuje sej. Pripeljite s seboj tovariše, ki se zanimajo za razredni boj in še niso v organizaciji. John Kresse, 396 4th Ave.

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje socialističnega kluba št. 27, JSZ., se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu ob 9:30 dopoldne in vsako četrto nedeljo v mesecu ob 2. popoldne v klubovih prostorih v Slov. nar. domu. Dolžnost vsakega sodruga je, da redno prihaja k sejam. — Tiste, ki simpatizirajo s socialističnim gibanjem, pa še niso pri soc. stranki, vabimo, naj pristopijo v naš klub in tako pomagajo pri delu za osvoboditev proletarijata. Prva naloga delavca je, da postane razredno zaveden. Pri tem pa vpoštevajmo geslo: "V organizaciji je moč." — Tajnik kluba št. 27, JSZ.

DETROITSKIM SODRUGOM.

Prihodnja seja slov. socialističnega kluba št. 114, JSZ. se vrši dne 12. marea (drugo soboto v mesecu) v klubovih prostorih na 1432 Ferry Ave. E. — Na dnevnem redu bo več važnih stvari, ki se morajo rešiti. Udeležite se seje polnoštevilno in pripeljite seboj svoje prijatelje. — Učvrščajmo našo postojanko s tem, da ji pridobivamo novih članov.

Organizator.

IZŠLA JE KNJIŽICA:

"NAJNOVEJŠE INFORMACIJE O DOBAVI DRŽAVLJANSTVA ZEDINJENIH DRŽAV."

Z vprašanji in odgovori v slovenskem in angleškem jeziku, ki jih mora vedeti vsak prosilec pred sodnikom. Cena 40c. Naročila sprejema tajništvo J. S. Z., 3639 W. 26th St., Chicago, Ill.

Mnogo se piše o nestrpnosti ruskih sovjetskih funkcionarjev napram tujcem, dasiravno so Rusi že mnogokrat pokazali, da znajo biti zelo tolerantni. To so ponovno pokazali, ko sta hotela dva ameriška mornarja sneti rdečo zastavo raz droga na poslopju ruskega sovjetskega konzulata v Tiflisu. Ker ljudstvo v Georgiji mi sovražno Rusiji, bi se tema junakoma ne godilo prav dobro, ako jih ne bi rešila policija, ki pa jih je na prizadevanje ameriških častnikov par dni po tem dogodku izpustila. Poročilo se glasi, da bosta prišla ta dva mornarja vsled tega čina pred vojno sodišče. Kakor bo Rusija spoštovala in protektirala ameriške zastave na poslopih ameriških diplomatskih uradov v Rusiji, kadar se diplomatski stiki obnove, tako mora tudi Amerika paziti, da njeni državljani ne snemajo zastav, ki vihrajo na poslopih zastopnikov sovjetske Rusije v deželah, s katerim je Rusija že danes v prijateljskih odnosajih v diplomatskem pomenu besede. Tudi, če je zastava rdeča, ne bi smela dražiti Američanov, kajti ta zastava je simbol države, ki je ravno tako vredna spoštovanja, kakor vsaka druga.

V Kansasu hočejo gospodje, katerih bog je dolar in kateremu služijo, Ameriki dokazati, da so štrajki nepotrebni. Sklenili so, da so nepotrebni in če gredo delavci vseeno na štrajk, tedaj se voditelje enostavno pomeeč v ječo, štrajk pa, ako nima vodstva in ni organiziran, je lahko poraziti. Izgleda, da so se stoprocentni Amerikanci s svojim modrovanjem precej urezali, kajti štrajki se vseeno vrše. Premogarska unija je proglasila stavko, ker družba ni vpoštevala dogovora, sklenjenega med njo in unijo. Seveda se tudi v Kansasu dobe sodniki, ki imajo največje veselje obsojati unijske odbornike in ljudi, ki se bore za delavske pravice. Tako se je našel distriktni sodnik Curran, v okraju Crawford, ki je obsodil Aleksandra Howata, predsednika kansaškega distrikta premogarske unije, na eno leto ječe in na plačilo vseh sodnijskih stroškov, ker je proglasil stavko. Zaeno s Howatom je bilo obsojenih še pet drugih članov eksekutive kansaške premogarske organizacije. Take obsodbe bomo imeli toliko časa, dokler bo delavstvo izročalo politično moč svojim nasprotnikom.

Prohibicija je v Združenih državah pravi blagoslov za korupcijo. Uradniki, ki imajo nalogo uveljavljati prohibicionistične zakone, imajo priliko, da obogate v najkrajšem času. V New Yorku so odslovili zelo mnogo teh varuhov zakona, ker so sumljivo hitro obogateli, dasiravno so bili brez sredstev pred vstopom v službo prohibicije. Kongres je sedaj dovolil nove milijone, da se z njimi v resnici omogoči posušiti Združene države, ki so na nekaterih krajih bolj "mokre", kot pa so bile za časa stalne "moče". Naši reformatorji pač ne poznajo druge poti kot prepovedi. Vse hočejo prepovedati, s tem pa tirajo ljudstvo v še večjo hinavščino, ki je ni nikjer toliko, kakor v tej deželi hinavske morale, prohibicije in korupcije.

Slov. delavska

Ustanovljena dne 26.
avgusta 1908.

podporna zveza

Inkorporirana 22. aprila 1909 v državi Penn.

Sedež: Johnstown, Pa.

GLAVNI URADNIKI:

Predsednik: IVAN PROSTOR, 8120 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

Podpredsednik: JOSIP ZORKO, R. F. D. 2, Box 113, West Newton, Pa.

Glavni tajnik: BLAS NOVAK, 634 Main St., Johnstown, Pa.

1. Pom. tajnik: FRANK PAVLOVČIČ, 634 Main St., Johnstown, Pa.

2. Pom. taj. ANDREJ VIDRIČ, R. F. D. box 4, Johnstown, Pa.

Blagajnik: JOSIP ŽELE, 6502 St. Clair Ave., Cleveland, O.

Pom. Blagajnik: ANTON HOČEVAR, R. F. D. 2, Box 27, Bridgeport, O.

NADZORNI ODBOR:

Predsednik nadzor. odbora: IGNATZ PODVASNIK, 5315 Butler St., Pittsburgh, Pa.

1. nadzornik: SOPHIA BIRK, 6006 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

2. nadzornik: IVAN GROSELJ, 885 137th St., Cleveland, O.

POBOTNI ODBOR:

Predsednik porot. odbora: MARTIN OBERŽAN, Box 135, West Mineral, Kans.

1. porotnik: FRANC TEROPČIČ, R. 1, Bonanza, Ark.

2. porotnik: JOSIP GOLOB, 1916 S. 14th St., Springfield, Ill.

VRHOVNI ZDRAVNIK:

Dr. JOSIP V. GRAHEK, 843 E. Ohio St., Pittsburgh, Pa.

Glavni urad: 634 Main St., Johnstown, Pa.

URADNO GLASILO: PROLETAREC.

3639 W. 28th St., Chicago, Ill.

Cenjena društva, oziroma njih uradniki, so uljudno prošeni pošiljati vse dopise naravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega. Denar naj se pošlje edino potom Poštinih, Expressnih, ali Bančnih denarnih nakaznic, nikakor pa ne potom privatnih čekov. Nakaznice naj se naslovljajo: Blas Novak, Union National Bank in tako naslovljene pošiljajo z mesečnim poročilom na naslov gl. tajnika.

V slučaju, da opazijo društveni tajniki pri poročilih glavnega tajnika kake pomanjkljivosti, naj to nemudoma naznanijo uradu glavnega tajnika, da se v prihodnji popravi.

Homer City, Pa. — Članstvu društva Slovenski Dom, št. 107, SDPZ., nujno priporočam, da se udeleži prihodnje seje dne 6. marca t. l. Rešiti imamo zelo važne stvari, poleg pa je tudi potrebno, da razpravljamo o naši V. redni konvenciji, ki se bo vršila to pomlad. — Anton Glavan, tajnik.

Pittsburgh, Pa. — Opozarjam članstvo društva Združeni Slovenci, št. 56, SDPZ., naj se polnoštevilno udeleži prihodnje seje dne 6. marca ob 9. dopoldne. Poleg drugih točk bodo na dnevnem redu tudi volitve delegata za V. redno konvencijo SDPZ., ki prične zborovati prvi ponedeljek v maju t. l. v Johnstownu, Pa. — Potrebno je, da se te seje udeležite vsi in izvolite za delegata moža, ki bo sposoben za to delo. Na seji dne 6. februarja je bil storjen zaključek, da kdor se te seje ne udeleži, zapade kazni, kot jo je določila seja. Izvzeti so samo bolniki, članice in pa člani, ki so oddaljeni od društvenega sedeža.

Ob tej priliki naj omenim, da je dne 15. feb. preminul naš brat Emil Markič. Pogreb se je vršil dne 19. feb. in naše društvo je skrbelo, da smo ga dostojno spremili na njegovo zadnje bivališče.

Seja mesec decembra je zaključila, da plača v marcu vsak član (ica) 25c društvenega asesmenta za pokritje društvenih stroškov. Kdor ne prinese ases-

menta osebno, nego po otrocih, naj ne pozabi priložiti poleg rednega asesmenta še 25c v omenjeni sklad.
Joseph Dekleva, tajnik.

RAZPRAVE H KONVENCIJI SDPZ.

Breezy Hill, Kans. — Zadnja letna seja gl. odbora SDPZ, je zaključila, da se meseca maja skliče konvencijo, ki bo zborovala v Johnstownu, Pa. Iz zapisnika omenjene seje je razvidno, da so nekatera društva zelo kritizirala postopanje gl. odbora, ker je odlašal s sklicanjem konvencije. Ne mislim trditi, da ni bila konvencija potrebna že prej, ampak šlo se je za zmanjšanje stroškov in ker smo bili skoro vsi mneneja, da se bo združitev slovenskih naprednih podpornih organizacij izvršila še pred prvim majem t. l., oziroma še prošlo leto, se je odlašalo s konvencijo. Da se to ni izvršilo, ni krivda gl. odbora SDPZ., zato je po mojem mnenju gl. odbor deloval popolnoma pravilno, da je odložil konvencijo na to leto.

Ni moj namen razpravljati na dolgo in široko o nalogah bodoče konvencije in o pravilih, zato se bom omejil le na par sugestij.

Vsaka stvar se izčrpa, ali pa postane s časoma pomanjkljiva in tako so postala tudi pravila naše organizacije za sedanje razmere pomanjkljiva. Jaz priporočam, naj bi glavni urad, oziroma glavni odbor izmed izvoljenih delegatov imenoval odbor treh ali štirih članov za pravila in ravno tako naj bi imenoval en tak odbor za reševanje pritožb. S tem bi se konvenciji prihranilo precej dela in Zvezi pa bi pri-

hranili precejšnjo svoto. Konvencija ne bi smela zborovati dalj kot pet ali šest dni. To pa dosežemo najlažje na ta način, da imamo že prej odbore, ki bodo rešili precejšen del zadev, ki bi se drugače morale reševati na konvenciji sami. Seveda bi bilo za skrajšanje zborovanja konvencije tudi potrebno, da izvolimo dobrega predsednika.

Stroški konvencije že tako ne bodo majhni, kajti vožnje stanejo danes veliko, po tudi dnevnice. Glede dnevnic so zelo prizadeta manjša društva, ker jih morajo plačati iz svojim blagajn. Naša skrb mora biti, da zborovanje kar najbolj mogoče skrajšamo in s tem znižamo stroške društvom in Zvezi.

Želeti je, da bi se diskuzije o konvenciji društva pridno oglašala v našem glasilu. Na ta način se seznanimo z nazeri in mnenji posameznih članov in društev že pred konvencijo. Tudi glavni odborniki bi se morali oglašati s svojimi nasveti, posebno kar se tiče pravil, kajti oni imajo v pomanjkljivosti pravil najboljši upogled. Žalostno dejstvo je, da se nekateri gl. odborniki le malo brigajo za Zvezo. Izvamem predsednika, tajnika in nekaj drugih, so pa tudi taki, za katere ne bi niti vedeli, da so v odboru naše organizacije, ako ne bi videli njihovih imen v seznamu gl. odbornikov v glasilu.

Bratje in sestre, ker je do konvencije le še malo časa, pridite na dan s svojimi mnenji. — *John Homec*, delegat dr. št. 30, SDPZ., za V. redno konvencijo.

SLOVENSKO OBČINSTVO v LA SALLU IN OKOLICI

vabimo, da se udeleži veselice,

ki jo priredi

slovenski socialistični klub št. 4, J.S.Z.

v nedeljo, dne 6. marca

ob 1. popoldne

v dvorani Slovenskega narodnega doma

Čisti prebitek veselice je namenjen kampanjskim svrham in tiskovnemu skladu "PROLETARCA".

Za dobro postrežbo in zabavo bo preskrbljeno. drugih tajnosti te prireditve ne bomo objavili, zato pridite dne 6. marca na našo zabavo, da se sami prepričate. Veselica bo trajala popoldne in zvečer. Vstopnina prosta. —

Vencel Obid, tajnik kluba
št. 4, La Salle, Ill.

Jugoslovanski pogrebnik in balzamovač

Naša tvrdka je opremljena z vsemi potrebnostmi, ki pridejo v poštev pri balzamiranju in ureditvi pogrebov.

Za tiste, ki nimajo doma prostora za postavljanje mrtvaških odrov, imamo urejeno posebno kapelo.

Na razpolago kočije in avtomobili ob vsakem času.

JOSIP PAVLAK, lastnik,

1814 So. Throp St. Chicago, Ill.

Telefon Canal 5903.

FARME

V PINETOWN, NORTH CAROLINA

ZA POJASNILA PIŠITE:

A. H. SKUBIC & CO., PINETOWN, N. Carolina.

PRAVA TONIKA

Dobro zdravje in telesna moč je odvisna največ od pravilnega delovanja želodca in jeter. Najnavadnejše boleti teh dveh prebavnih organov so dyspepsija, neprebavnost, želodčna bol, kolika, žoltenica, žolčavost, zaprtje, zgaga in glavobol.

Znaki, potem katerih se te boleti navadno spoznajo, so: neprijeten občutek na dnu želodca, slabost v želodcu, vrtoглаvost, pokritje jezika z belino, neprijeten vzdih dihlaja, kisli okus, plavajoče lise pred očmi, vznemirjenje po jedi in splošno slabo razpoloženje.

Severov Balzol

preje Severov življenjski balzam

popravi te nered. Uredi organe prebavnega sistema in obnovi njihove funkcije, kakor je potreba. Premaga splošno slabost. Je idealna tonika in graditelj telesa. Kupite steklenico še danes in boste ž njo na dobičku.

Po vseh lekarnah.

Cena 85c.

W. F. SEVERA CO.

CEDAR RAPIDS, IOWA

KAKOVOST ZMAGUJE.

Pennsylvanski lekarnar nam je pisal te dni: "Ničesar ne more izpodbiti ljudskega zaupanja v Trinerjevo grenko vino. Različne ponaredbe prihajajo na trg, ali odjemalec vedno zahtevajo le pravo Trinerjevo grenko vino. Sicer ne morejo biti brez njega." To ni nič novega. Ljudstvo ve, da se nikoli ni konstatiralo nekaj neresničnosti v naših oglasih. Mrs. Odett, katera nam je pisala iz Susanville, Cal., dne 9. febr. 1921, je gotovo zadela žebelj na glavo: "Trinerjevo grenko vino je dobro enako kot se oglašja in ničesar ga ne prekaša." Ako trpite vsled izgube slasti do jedil, na zaprtju, bolečinah v želodcu, nabiranju plinov v notrajosti, glavobolu itd., tedaj pojdite k najbližnjemu lekarnarju ali trgovcu z zdravili in ga vprašajte po Trinerjevem grenkem vinu. Ako trpite vsled kašlja vzemite Triner's Cough Sedative, ako želite hitro odpomoč proti revmatizmu ali bolečinam vsled nevralgije, lumbage itd., kupite si Triner's Liniment. Joseph Triner Company, 1333—45 So. Ashland Ave., Chicago, Ill. (Adv.)

SLOVENC

pristopajte k

SLOVENSKI NARODNI PODPORN JEDNOTI.

Naročite si dnevnik "Prosve-ta". List stane za celo leto \$5, pol leta pa \$2.50.

Vstanavljajte nova društva. Deset članov(ic) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je: 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

*Slovenec priporočamo
v posečanje*

KAVARNO MERKUR
3551 W. — 26th St.

(v bližini urada SNPJ., S.
R. Z. in Proletarca.)

Dobra kuhinja : : : : :

: : : : : Dobra postrežba.

KARL GLASER, imeitelj.

Kadar...

Kadar mislite na potovanje v
stari kraj;

kadar želite poslati svojim sta-
rokrajskim sorodnikom, prijate-
ljem ali znancem denar,

ali kadar imate kak drug posel
v starim krajem,
obrnite se na tvrdko

ZAKRAJSEK & CESAREK
70-9th Ave.
NEW YORK, N. Y.

Naročite knjige "Za staro prav-
do" in "Don Correa". Obe pošlje-
mo za 90c.

IZ STAREGA KRAJA

smo prejeli za prodajo večje
število knjige "Za staro
pravdo", ki razpravlja o ag-
rarnem vprašanju v Jugo-
slaviji. Knjiga je zelo zani-
miva. Stane 60c. Prejeli
smo tudi knjigo povestne
vsebine "Don Correa"; sta-
ne 30c.

Ali ste že čitali knjigo "Svetov-
na vojna in odgovornost sociali-
zma" in brošuro "V novo deželo"?
Naročnina za obe knjige je 1.10.
Svoto pošljete lahko tudi v pošt-
nih znamkah.

Prijatelj, če ti je potekla naroč-
nina, ne pozabi jo obnoviti. Ne po-
zabi, da je borba za eksistenco te-
ga lista mnogo težja, kakor za
druge liste. Vedi, da so na delu
vse mogoče sile, da se zadnji gla-
sila zavednega organiziranega de-
lavstva. Potrebujemo tvoje pomo-
či v tvojo korist.